

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-6LSZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGŐ
FÉLÉVRE 10 PENGŐ

Ante portas

Irta: Dr. Orova Zsigmond,
az óbudai izr. hitközség elnöke

Néhány nap múlva megnyílnak a zsidó parlament kapui és megkezdí tanácskozá-
sait az alkotmányozó testület. Nem lehet
elvitatni ennek az eseménynek törté-
nelmi jelentőségét. A kongresszusi sza-
bályzat kiegészítésével állandó jogalkotó
szervet hívunk életre és biztosítjuk az
imperiummal rendelkező végrehajtó szer-
vek működésének állandóságát. Lényegi-
leg: most kezdődik az autonómia élete.

Mielőtt átlépnénk a küszöbön, hogy el-
foglaljuk helyünket a tanácskozó asztal
mellett, emlékezzünk meg azokról a hit-
testvérekről, akiknek lelkesedése és
munkája az Országos Gyűlés egybehívá-
sát lehetővé tette. Báró Kohner Adolf és
dr. Gábor Gyula fektették le az alapokat,
Stern Samu és dr. Munkácsi Ernő végez-
ték a felépítést. A hazai zsidóság történe-
tének krónikásai ezeket a neveket nem
fogják elfelejteni.

Az elismerés szaván túl hozzuk rendbe
magunkat egyébként is, hogy méltók le-
gyünk a történelmi idők fenségéhez. Te-
remtsük meg a március 4-iki dátum előtt
azt a lelki harmóniát, amelyre történetet
csináló férfiaknak elengedhetetlen szük-
sége van: simítsuk el az ellentéteket,
amelyek személyi és dologi vonatkozás-
sokból fakadtak.

Vessünk véget az orthodoxiával foly-
tatott vitáknak békés megállapodással. A
hajlandóság bizonyára meg van mindkét
oldalon. A szembenálló két felfogásnak
meg kell találnia azokat a módozatokat,
amelyek alkalmasak az álláspontok ösz-
szeegyeztetésére. Ha ezeket a vitákat
nem zárjuk le az Országos Gyűlés meg-
nyílta előtt, úgy utódaink szemrehányó
kritikájának jogosultságát már most el
kell ismernünk.

És legyen vége annak a testvérharc-
nak is, amely annyi izgalmat kelt mind-
nyájunk szívében immár igen hosszú idő
óta. Az ország két legnagyobb hitköz-
sége nem állhat egymással szemben,

Felvesszük a harcot a kongresszusi statutum- tervezet ellen!

Irta: Harstein Lajos,
az Orthodox Központi Iroda ügyv. elnöke

A Zsidó Élet legutóbbi számában je-
leztem, hogy a kongresszusi Irodával
egyezkedési tárgyalásokat folytattunk a
most készülő új statutumok dolgában és
bejelentettem, hogy az ügy állásáról tá-
jékoztatni fogom hitfeleinket. Most fáj-
dalmasan vagyok kénytelen megállapí-
tani, hogy a *hosszadalmasan elnyult
tárgyalások az orthodox vezetőség hi-
báján kívül, sőt a részünkről megnyil-
vánult őszinte jószándék és legnagyobb
előzékenységünk ellenére eredményre
nem vezettek.*

Fájdalmasan konstátalom ezt és min-
denki meg fogja érteni és méltányolni
kényszerhelyzetünket, amely parancso-
lólág kötelez bennünket arra, hogy fel-

*vegyük a harcot és hogy úgy fejezzem
ki magamat: „utolsó csepp vérünkig”
küzdjünk vallási érdekeink védelmében.
Bennünket csak saját vallási szem-
pontjaink érdekelnek, csak a vallási
szempontokra vonatkozó, törvényben
biztosított elvi álláspontunkat védjük
és azt a Mindenható segítségével győ-
zelemre is fogjuk vinni.*

Sérelmeink közül csak néhányat ra-
gadok ki jellemzésül annak, hogy és
közben, hogyan jött meg az új statutum
kitervelőjének étvágya. Az Orthodox
Izr. Hitfelekezeti törvényhozásnak
Deák Ferenc javaslatára tett egyhangú
kijelentése alapján és a Felső utasi-

bármilyen legyen is ennek a szembenállásnak
az oka. Úgy hallottuk, hogy béketárgya-
lások folytak, azt mondták nekünk,
hogy apró részletkérdések, anyagi vo-
natkozású alkudozások miatt nem jött
létre a meg egyezés. Ez nem maradhat
így, ez nem folytatható így! Meg kell
egyezni, ki kell békülni, áldozatok árán
is! Tudom, hogy meg fognak egyezni,
mert meg kell egyezni, hiszen senki sem
meri vállalni a felelősséget a történelem
ítélőszéke előtt azokért a súlyos károkért
amik a magyar zsidóság presztizsét érik
a harc további folytatása esetén. Stern
Samu, a magyar zsidóság országos el-
nökét kérjük, hogy beszéljen a pesti hit-
község elnökével és bírja rá engedékeny-
ségre, még meggyőződése ellenére is, az
utolsó pillanatban. És kérjük Dr. Krisz-
haber Adolfot, a budaiak ősz elnökét,
hogy keresse a kibontakozás lehetőségeit.
Okos emberek, a magyar zsidó szellem

ilyen kiválóságai óriási értéket jelentenek
egymás mellett, karöltve! Lehetetlen,
hogy ez a két dísze a magyar Izraelnek
egymást meg ne találja.

A „Zsidó Élet”, amely ismételen
adott helyet igénytelen írásaimnak, a
szívemhez nőtt nemcsak emelkedett tar-
talmával, klasszikus stílusával és gondos
hírszolgálatával, hanem objektív hangjá-
nál és független igazmondásánál fogva is,
hirdesse szakadatlanul, miként hirdette
eddig is, hogy békét akarunk Izraelben.
Békés megértéssel kívánunk elmenni
március 4-én a Dohány utcai templomba,
hogy áldást esedezünk alkotmányozó
munkánkra. Ebbe az imádságunkba bele
fogjuk rebegni könyörgésünket azokért
a férfiakért, akik mindent elkövettek,
hogy béke és egyetértés lengje át az
Országos Gyűlésnek történelmi fontos-
ságú, beláthatatlan kihatású és felbecsül-
hetetlen értékű munkásságát!

tása folytán megalkotott és érvényre emelt orthodox országos szervezeti szabályzatra támaszkodik. Ennek alapján bármily kis csoport is különálló orthodox hitközséggé alakulhatott át és tényleg ezen az alapon alakultak meg az akkori Nagymagyarország nagy többségét képező orthodox hitközségek. Később — 1888-ban — bizonyos akciók folytán egyes orthodox hitközségek anyakönyvi kerület alakíthatására vonatkozó jogosultság hiányában elvesztették önállóságukat, ami ellen egy pillanatra sem szüntünk meg tiltakozni, óvást emelni. Amíg a felekezeti anyakönyvek egyszerűségi állami anyakönyvekként is szerepeltek, e sérelmes rendelkezés legalább látszatra indokoltnak volt mondható. Ez azonban azóta már régen megszűnt, a régi jogos vallási alapra kell visszatérni, mert képtelenség, hogy egy bármily kitűnő neológ rabbi legyen lelkesze az ősi tradíciókhoz szigorúan ragaszkodó orthodox híveknek.

Ebben az irányban előzőleg bizonyos engedékenységet helyeztek kilátásba, de az erre vonatkozó biztatásokat nem váltották valóra, sőt még újabb korlátokat állítanak, újabb nehézségeket akarnak támasztani, amelyek valósággal lehetlenné tennék, hogy bizonyos helyeken orthodox vallási felfogású zsidó létezéssé, illetve letelepedéssé. Eddig az anyakönyvi kerületekben alakult fiókhitközségek csak arra voltak kötelezhetők, hogy az anyakönyvvezető rabbi fizetéséhez 50 százalékos arányban járuljanak hozzá, — ezzel szemben a jelenlegi statutumtervezet még fokozottabb mértékben terhelte meg őket, emellett még a Rabbiszeminárium és a Tanítóképző, valamint az egyéb országos neológ intézmények fenntartásához is kötelesek lennének bizonyos adóösszeg fizetését vállalni. Az orthodox zsidó, kire a szigorúan rituális háztartás ügyis jelentős terhet ró, a tervezet szerint az ő vallási, illetve rituális meggyőződésének meg nem felelő intézmények fenntartására is köteles lenne adózni.

Ezek csak kiszakított példák, legközelebbi cikkemben még több hasonló, sőt ezeknél is súlyosabb sérelemre is rá fogok mutatni, miután egészségi állapotom, sajnos, e pillanatban akadályoz abban, hogy érveimet részletesen és kimerítően felsorakoztassam.

Jövő hét keddjén, február hó 26-án összeül az Orthodox Központi Bizottság, amely határozni, dönteni fog a további teendők tekintetében. Hitfeleink teljes bizalommal várják be az ügy további fejlődését: „Hiné ló jonim vóló jison Sómér Jiszról...”

A zsidók és az új német állam

„The Rise and Destiny of the German Yews. — A német zsidók ujjáébredése és végzete — Dr. Jacob R. Marcus egyetemi tanár műve

Ezzel a címmel jelent meg Dr. Jacob R. Marcus-nak, a cincinati-i Hebrew Union Collége történelem tanárának rendkívül érdekes munkája, mely a zsidók szerepével foglalkozik, az új, egységes német állam megteremtésében.

A zsidók — állapítja meg a tudós professzor — csak az 1848-as forradalom után kezdtek aktíven részt venni a német politikai életben. Hat zsidó játszott igen nagy szerepet a német-liberális demokratikus mozgalom kifejlődésében és befolyásolta éveken át a német politikát. Gabriel Riesser, Martin Edouard von Simson, Johann Jacoby, Ludwig Bamberger, Karl Marx és Ferdinand Lasalle. Mint elődjük Börne, — Karl Marx kivételével — valamennyien azt a célt követték, hogy a kis, független német államokat új, fiatal, haladó, egységes Németországban egyesítsék.

Riesser képviselte a legerőteljesebben azt az álláspontot, hogy minden polgárt egyenlő jogok illelnek meg vallásukra való tekintet nélkül. Az ő kitartásának eredményeként ez végre be is teljesedett az új német alkotmányban. Ez a kérdés a haladó zsidóság szempontjából ugyanolyan integráns része volt az új német alkotmányosságnak, mint a többi alapvető kérdés. Ezen az alapon ült is össze Frankfurtban 1848-ban a parlament azzal a céllal, hogy megalkossa az új egységes Németországot. Edouard von Simson, kitért zsidó, Dávid Friedländer unokaifivére volt az elnök és Gabriel Riesser, hitű zsidó, aki sokat küzdött a zsidó igazságot az alelnök. 1849-ben Simson s Riesser csatlakoztak ahoz a bizottsághoz, mely felajánlotta a császári trónt Frigyes Vilmosnak, aki ezt nem fogadta el. Később fivére I. Vilmos elfogadta. Ez 1870-ben volt, ekkor született meg a német császárság. Simson volt az, aki az ennek megalakítására vonatkozó indítványt előterjesztette az északnémet államok egyesülete nevében. Ez a kiváló politikus 1899-ben halt meg, kilencvenéves korában. Ő volt elnöke a német birodalom legfelsőbb bíróságának. Ma, leszármazottjai, mint nemáriják, nem tölthetnek be semmiféle nyilvános funkcióit.

1848 elveinek megfelelően az északnémet államok egyesülése deklarációt adott ki, mely szerint a vallás senkit sem befolyásolhat állampolgári jogainak gya-

korlása tekintetében. Ez az elv azután kifejezésre jutott az 1871-iki alkotmányban, az új császárság minden államára vonatkozó érvénnyel.

A német államok tökéletes egyesítését most hajtották végre a nemzeti szocialisták. Ők valósították meg az eszmét, melyet 1848 zsidó származású német hazafiak vetettek fel. A sors iróniájaképp így vált Hitler Adolf ezeknek a zsidó németeknek követőjévé.

A valóságban azonban zsidó nem tölthetett be a későbbiek során nyilvános hivatalt. Annál nagyobb szerepet játszottak a kitért zsidók. Ezek közül Friedrich Julius Stahl (Schlesinger) játszott a legnagyobb szerepet a német politikai életben, a berlini egyetem tudós jogtanára, aki nemcsak Bismarckra gyakorolt igen nagy befolyást, hanem az ő elgondolásai érvényesülnek sok tekintetben Hitler államában is.

Bismarcknak két zsidó származású minisztere volt: Heinrich Friedberg, aki 13 évig töltötte be az igazságügyminiszteri széket, Rudolf Friedenthal, aki földművelésügyi minisztere volt. 1890-ben Paul Kayser gyarmatügyi miniszter lesz, ebben a miniszteriumban később igen jelentős szerepet tölt be Bernhard Dernburg, aki ugyancsak zsidó származású. Ennek a két politikusnak igen jelentős szerep jutott a német gyarmatosítás ügyében. Dernburg később, 1919-ben pénzügyminiszter volt és a Scheidemann kormány azon minisztereivel együtt, akik vonakodtak aláírni a versaillesi békeszerződést, mondott le. Kortárs, Otto Arendt szintén a német gyarmatosításnak volt egyik úttörője. Az egyetlen zsidó, aki annak ellenére, hogy megmaradt zsidónak, nagy szerepet játszhatott a német államban, Moritz Elstätter volt, 25 évig a bádeni állampénztár főnöke I. Frigyes nagyherceg alatt.

Bismarck amikor megteremtette az új német császárságot, ennek előkészítésénél a nemzeti-liberális pártra támaszkodott. Két zsidó, Ludwig Bamberger és Edouard Lasker voltak leghűségesebb munkatársai.

Ez volt az út, mely megelőzte a szenvedéseket az az útját, melyen ma halad a német zsidóság.

Még egy budai levél az utolsó órában

Irta: dr. Berényi Sándor

Jóllehet immár több, mint félszázad-
éve, hogy e sorok írója a felekezeti sajtó-
nak szerény munkása és a zsidó hitélet
élénk figyelője, igen-igen távol esik tőle
az a szerénytelen elképzelés, hogy szavai
a hiúság vásárában és abban az üzleti
jellegű zsbongásban, mely a mai idők
szomorú jele gyanánt oly nagy erővel
nyilvánul meg, úgy tudjanak odaférfközni
azokhoz a zsidó elmékhez és szívekhez,
melyek a most elkövetkezendő sorsdöntő
napokban hivatva lesznek a kongresszusi
magyar zsidó szervezetnek az eddiginél
nagyobb erőt és frissebb szellemet adni
és hogy a békés elképzelés alapjait le-
rakják.

Hangsúlyozom a „békés” szót, mert
a béke a zsidóságnak ösidők óta nemcsak
a mindennapi életben volt legkedvesebb
jelszava. Ezzel üdvözlik egymást a zsidók
amikor összejönnek és egymástól eltá-
voznak és a békevágy édes melódiája
hatja át imáinkat. Aki a béke kedvéért
nem hoz áldozatot, a zsidó felfogás szer-
int, szentségtörést követ el.

Amikor a budai hitközség egy régi vá-
lasztmányi ülésében először került szóba
az, hogy a pesti oldalon élő hittestvérek
közül az utolsó tíz esztendőben jelenté-
keny számban történtek átköltözések a
főváros jobbpartjára és a pesti nagyhit-
község az ebből eredő, minden valószínű-
ség szerint csak fokozódó anyagi káro-
sodásának valamely módon elejét kívánja
venni, éppen e sorok írója volt az, aki
őszintén és bátran kifejezést adott annak
a nézetének, hogy a régi kongresszusi
szabályzatnak az az intézkedése, mely
kizárólag a lakás formai szempontjából
indul ki, gyakran sérti az igazságot és
az ebből eredő visszasságon segíteni kell,
ha mindjárt ez a segítség szerzett jogok
sérelemével jár is. Ugyanekkor azonban
föhlívtam a figyelmet arra a különleges
helyzetre is, mely lényegesen más a szé-
kesfőváros területén fönnálló hitközsé-
geknek egymásközötti viszonyában, mely-
re szinte lehetetlen ugyanazt a zsinór-
mértéket alkalmazni, mint két önálló köz-
ségre. Hiszen aki a főváros egyik, vagy
másik partján lakik, az mégis csak
ugyanannak a városnak a polgára és vi-
szont azért, mert valakinek az üzlete a
budai, vagy a pesti oldalon van, arra még
nem lehet ráfogni hogy abból a városrészből

él, ahol véletlenül vállalatának irodá-
ját tartja. Legjobban illusztrálja ezt a kér-
dést, ha a szabadfoglalkozásúak jövedel-
mének forrását kutatjuk: orvosok, ügyvé-
dek, mérnökök, egyformán gazdasági te-
riületüknek tekintik és tekinthetik a fővá-
ros egész területét, sőt az ország egyéb
részeit is, tekintet nélkül arra, hogy Pes-
ten, vagy Budán laknak-e és hogy mely-
lyik városrészből van a rendelőljük vagy
irodájuk és ezekre vonatkozólag még
senkinek sem jutott eszébe az adómeg-
osztás elve, amit bizonyára mindenki kép-
telenségnek tart. Akárhány kisember jár
be a környékbeli falvakból a fővárosba
dolgozni vagy tisztviselői állását betöl-
teni és ugyebár az is képtelenség volna,
hogy ezektől ne csak a saját községük
szedhessen kultuszadót, hanem a főváros
is, illetve, hogy ezek által fizetendő kul-
tuszdadón lakóhelyük hitközsége és a jö-
vedelemforrás helye megosztozzanak?
Már pedig ami áll az orvosra és a tiszt-
viselőre, az az egyedül helyes szabály
minden más keresetforrásra is, tehát a
kultuszadó szempontjából voltaképpen
egyedül helyes elv az, amely a lakást
tekinti irányadóul, mely állandó jellegű
és minden komplikációtól mentes elinté-
zést tesz lehetővé. Még a kereskedőkre
nézve sem áll, hogy abból a városrészből
élnek, ahol az üzletük van, hiszen nem
szorul bizonyításra, hogy a pesti keres-
kedők jövedelmük igen jelentékeny részét
nem pont a közelükben lakók vásárlásai-
nak köszönhetik, hanem a többi városrés-
zekben elszórtan élő és környékbeli la-
kosság támogatásának is. Aki ebben a
kérdésben a teljes igazságra törekszik,
annak olyan bonyolult vizsgálatot kellene
megejteni, amely egy óriási revizori kart
is hiába foglalkoztatna, mert hiszen az
üzleti könyvekből a való tényállás a szó-
banlévő kérdésre való vonatkozásban
egyáltalán föl nem deríthető. Világos eb-
ből, hogy alapjában véve a régi statu-
tum intézkedése helyes és csupán a vál-
tozott viszonyok folytán kell azon bizo-
nyos korrrekturát végezni visszaélések
meggátlása céljából.

Mégis Pest és Buda viszonylatában
nem lehet elzárkózni egy speciális kor-
rektúra elől sem, habár egy megfelelő be-
csületes intézkedés nyilván Buda fejlő-
désének hátrányára lenne, mert az a

fluktuáció, mely a jobb- és balparti zsi-
dóság körében állandónak és emelkedő-
nek jellemezhető, kívánatosná teszi, hogy
a két nagy hitközség gazdálkodásában
előre nem látható megrázkódások ki-
legyenek zárva és a békés együttműkö-
dést az egész felekezet érdekében anyagi
kérdések disszonanciája soha meg ne za-
varja.

Erről tárgyal a két hitközség vezető-
sége immár hosszú hónapok óta, sajnos,
eredmény nélkül. A pesti nagyhitközség
súlyos és teljesíthetetlen föltételeket állít
fel és valahányszor ezen föltételek ellen
Buda tiltakozott, Pest mindig a maga ha-
talmára utalt, mellyel — úgy vélik — a
legközelebb összeülő kongresszuson sike-
riülni fog az új szabályzat adóparagrafu-
sának megszavazásához a lehengerlő
többséget megszerezni és ez esetben
könnyen bekövetkeztetik az a szomorú
eset, hogy a budai hitközség tagjainak
létszáma tekintetében egyre fog növe-
kedni, de azokkal az anyagi eszközökkel,
amelyekre a számszerű emelkedés ár-
nyában szüksége lesz, rendelkezni nem
fog.

Amikor a pesti oldalon azt látják,
hogy Buda sem meg nem hajlik, sem meg
nem török, néhány budai hittestvérünk,
akiknek pesti érdekeltisége közudomású,
az egyesülés, majd pedig a gazdasági
együttműködés, illetve gazdasági egység
tervével álltak elő és ezen nemcsak bu-
dai, hanem országos szempontból is ka-
ros türvüknek szipítése céljából eljárá-
sukat azzal okolják meg, hogy Pest min-
den körülmények között keresztülviszi az
új kongresszusi szabályzatban az odíózus
adóparagrafust, és akkor Buda úgysem
fog tudni megállni a maga lábán, kény-
telen lesz magát Pestnek kegyelemre
megadni, jobb tehát előbb, mint utóbb,
mert ez esetben annyi ígérlet kapunk,
hogy csupa élvezet lesz önállóságunk el-
vesztése.

Igérnek elsősorban Lágymányosnak
új templomot, természetesen Buda jöve-
delmeiből, illetve vagyonából. De tiszte-
lettel kérdem, hogy a mai súlyos időkben,
melyek megfogyatkozott gazdasági és
jogi integritásunkat mérhetetlen nagy
megpróbáltatásnak vetik alá és amikor
az elpártolások s az intézményes elgán-
csolások a magyar Izrael létét aláakná-
ták, valóban az-e a legsürgősebb felada-
tunk, hogy egy évente három napra meg-
telő monumentálisabb imaház álljon a hí-
vők rendelkezésére és nem az-e a leg-
égetőbb feladat, hogy iskolákat terem-
sünk minden erővel, sőt végsőkig való

HYPERO L

ideális száj- és
torok-öblögető

megerőteltéssel? Már pedig, hogy e tekintetben milyen a pesti oldal tendenciája, arról a „Zsidó Élet” hasábjain égbekiáltó siralmak hangzottak el jogosságuk megcáfolása nélkül.

Ha nekem a lágymányosi hittestvérek körében szavam volna, azt az ajánlatot tenném a budai anyahitközségnek, hogy mihelyst sikerülni fog ingatlanainak értékesítése révén pénzhez jutni, templom helyett polgári-iskolát, vagy gimnáziumot építsenek budai gyermekeink javára és megmentésére, mert ezekre van elsősorban szükségünk és nem hivalkodó külsőségekre.

Ha Buda már eredetileg is a pesti hitközség alkotó részét képezte volna, ma számbeli gyarapodása és a szellemi erők örvendetes megnyilatkozásánál fogva a fejlődés törvénye szerint azt kívánná, sőt elementáris erővel követelné, hogy a budai rész önállóan intézze létét, ne legyen áldozata egy mindenképen fölösleges centralizációnak, mely az összetartás és egység minden téren nem alkalmazható és be sem való üres jelszavával igyekszik a budai hívek hozzájárulását az egyesülés, vagy az úgynevezett gazdasági egység látszatautónómiajára részére megnyerni.

A hatalmi túltengés, miként ezt a „Zsidó Élet” hasábjain eddig megjelent, mindig csak a békét és igazságot kereső tudósítások kifejezésre juttatták, vakon megy tovább a megkezdett uton és amilyen világot ma élünk nem lehetetlen, hogy továbbra is el fog zárkózni a testvéri együttérzés parancsszava elöl, aminek beláthatatlan következményei lehetnek. Sajtójából hiányzik minden legkisebb törekvés a tárgyilagosságra, nem engedik kifejezésre jutni az ellenvéleményt, de ami mindennél szomorúbb, az, hogy érdekkapcsolatainál fogva állásfoglalásra kényszerít sok olyan kiváló férfit, aki nemcsak Pestnek, hanem az egész hazai zsidóságnak büszkesége. Ezek a nagyembereink más és más szöveggel duruzsolják a kongresszus tagjai fölébe az egység-népszerű frázisának dallamát. Sokan közülük csak érzésre nézve jó zsidók, de mindig távolállottak és állanak ma is a tulajdonképpeni hitélettől, Budát csak a jó levegőjéről és szép kiránduló helyeiről ismerik s jobban akarják tudni a budaiaknál, hogy mi ezeknek a bajuk és mi fáj nekünk.

A pesti nagyhitközség Buda beolvasztása és lenyűgözése nélkül is mindig megálta helyét és a dolog természete szerint reprezentálta a hazai zsidóságot, ami kor arra szükség volt. Azt mondja Alapi Béla valamelyik írásában, hogy mennyit köszönhetünk Székely Ferencnek, aki 1919-ben és 1920-ban a pesti hitközség

elnöke volt s mint ilyen az egész magyar zsidóságot hathatósan megvédelmezte? Ez igaz, de igaz az is, hogy amit cselekedett a legszebb hivatása és kötelessége volt, az eredményt pedig saját tekintélyének és az igazság erejének köszönhetjük. De nem volt szükség evégből arra, hogy Buda a pesti hitközségbe beleolvadjon, sem arra, hogy az egész hazai zsidóság mandátumára hivatkozzék, ami megvolt anélkül, hogy az ország bármely hitközsége gazdasági vagy hitéleti szempontból a pesti hitközség kebelébe tartozott volna. Ma pedig az igazság az, hogy Pestnek nincs szüksége reánk és mi budaiak is meg fogunk élni a magunk lábánál anélkül, hogy a „külön masírozni és együtt küzdeni” bölcseleméletének a magyar zsidóság kárát vallanánk. A pesti hitéleti nagyságok, közös büszkeségeink erőszakos belevonása ebbe a most folyó, páratlanul álló s a hatalmi kérdéssel párhuzamosan érvényesülő csunya anyagi vitába valóban mélyen elszomorító jelenség.

A kizárólag pesti előkelőségekből rekrutálódó cikkíróurak egyoldalú információ alapján teszik meg pesti barátaiknak azt a szívességet, hogy a rövidesen összeülő kongresszus érdektelen tagjai a hétről-hétre meglobogtatott véres zászlót látva azt higgyék és elhiggyék, hogy általános hazai zsidó érdek, hogy a fővárosi összes hitközségek egy kalap alá vonva dirigáltassanak a Síp utcából (ami egymagában véve is elég baj volna), holott igazán országos érdek csak az, hogy minél több önálló és viruló hitközség terjessze az igét és álljon őrszemként Izrael sátraival.

Szeretettel és tisztelettel ajánlom ezeket a fejtegetéseket Vészi Józsefnek, a toll és a szó legkiválóbb reprezentánsának, mindnyájunk igazi büszkeségének figyelmébe a kongresszus vidéki tagjaitól pedig remélem a budai ügy megszívlelő megvizsgálását, különös tekintettel arra, hogy a kongresszusi képviselők megválasztását eszközölő községerületi ülésen minden alkotmányos érzés megcsúfolásával bizonyos intézőkörök olyan technikai fogást alkalmaztak, hogy a Buda által kizárólag az önmaga részére javasolt jelöltek helyett úgyszólván kizárólag olyan egyébként minden kritikán fölül álló előkelő férfiak lettek megválasztva, akik egy része a budai hitélet iránt soha érdeklődést nem tanúsított, azt nem is ismeri, másik része pedig már előzőleg nyíltan kifejezést adott annak, hogy Buda autonómiáját nem óhajtják és így természetes, hogy ennek az autonómiának megmentése érdekében a budai hittestvérek óhajlásának kifejezésrejtuttatására komoly mandátummal nem is bírnak.

Uj antiszemítizmus felé

Az újszinezetű integrális antiszemítizmus új orgánuma legújabb támadási során, melyekkel a zsidóság ellen akarja levezetni olvasóinak szociális elégedetlenségét, szóvá tette a zsidó és „árja” mérnökök ügyét is. Színes beszámolójában, melyet a budapesti vízművek részére folyó alagút fúrás munkálatakról közölt, megjegyzi a lap tudósítója, hogy az e munkánál alkalmazott mérnökök között még csak véletlenül sem akad „árja” származású. E tényállításból a lap azután arra következtet, hogy a nagyvállalatok, amelyek természetesen zsidókézen vannak, egyáltalán nem hajlandók a diplomák keresztény értelmiségnek kenyeret adni, hanem csak zsidó diplomásokat alkalmaznak.

Ez a megállapítás klasszikus esete a felelőtlen izgatásnak. Ha a konkrét esetben a lap tudósítója csak a legelemibb tudakozódást elvégezte volna, meg kellett volna állapítania, hogy a jelzett építkezésnél egyetlen egy zsidó mérnök sincs alkalmazva. Ha pedig tovább megy és megvizsgálja a nagyvállalatok személyi politikáját akkor lehetetlen rá nem jönnie, hogy a nagyvállalatok — akár állami befolyás alatt állanak, akár meg tudták tartani tisztán magángazdasági jellegüket s vezetőségük akár keresztény, akár zsidó egyénekből áll — sokkal könnyebben alkalmaznak keresztény mérnököt és hivatalnokot, mint zsidót, s, hogy a zsidó diplomás ifjúság elhelyezkedési gondolai nem csak azért rettenetesen súlyosak, mert semmilyen állami vagy közhatalmi állás nem nyílik meg számukra, hanem azért is, mert a pozíciójukban még kitaró zsidó gazdasági vezetők sem veszik szívesen zsidó állást keresők ajánlkozását és sokkal könnyebben és szívesebben alkalmaznak helyettük keresztény ifjakat.

Nem kívánjuk egy pillanatig sem, hogy bármilyen vállalat zsidó diplomásokat, csak azért mert zsidók, nemzsidó társakkal szemben előnyben részesítsen. De legalább az igazán rátermett zsidó diplomás ifjaknak ne kelljen meg küzdeniük azzal a rettenetes akadállyal, hogy zsidó munkaadó sem alkalmazza őket — csupán, mert zsidók. Ami pedig az új antiszemítizmus módszereit illeti, nem kívánhatjuk, hogy ezek konciliánsak és méltányosak legyenek. De az ellen mégis határozottan tiltakozunk kell, hogy a tények durva meghamisításával csináljanak hangulatot a „kilengésekre”, úgyszólván leg-hajlamosabb rétegben a zsidó pályatársak ellen.

Prof. Sacerdoti római főrabbi meghalt

A világ zsidóságának nagy gyászva. Prof. Angelo Sacerdoti római nagyrabbi váratlanul élete és áldásos munkaréje teljében ötvenegynéhány éves korában meghalt. A tudós főrabbi, különösen az utóbbi években kifejtett munkásságával fette nevét világhírűvé. Tevékenysége ezidőtájt arra irányult, hogy az olasz hitközségeket megszervezze és beillesse a fasiszta államrendbe. Ezzel a munkásságával kiérdemelte Mussolini és több vezető olasz államférfi teljes bizalmát. Viktor Emánuel király is kegyeibe fogadt, aminek látható jelét adta azzal, hogy a főrabbit bízta meg, hogy legfiatalabb leányát a keleti nyelvekre oktassa. Amikor a római hitközség leleplezte a világháború olasz zsidó hőseinek az emlékművét, a király személyesen is megjelent a zsinagógában és Sacerdoti főrabbival együtt fényképeztette le magát.

A nagyrabbi elismerésre méltó munkája, hogy megszervezte a zsidó hitközségek központi szervezetét, amelyet a fasiszta törvényhozás teljesen egyenrangúnak ismert el a többi vallás egyházközségeihez hasonlóan. Az általános zsidó problémákat is szíven hordta a legrégebb zsidó hitközség főrabbi. Előharcosa volt a közeljövőben megtartandó zsidó világgongresszusnak. Éppen a napokban akart Párisba utazni, hogy a végrehajtó bizottság ülésén részt vegyen. Néhány nap előtt még jelen volt a Civita Vecchiában alapított zsidó tengerészeti iskola felavatásán. Igen nagy munkát fejtett ki a zsidó menekültek megsegítése érdekében.

Sacerdoti főrabbit meleg szálak fűzték a magyar zsidósághoz. Igen sokat tett a numerus clausus miatt kivándorolt zsidó egyetemi hallgatók megsegítése érdekében. Nagy része van abban, hogy az olasz egyetemekre a magyar zsidó fiatalok akadály nélkül beiratkozhatnak, sőt abban is közreműködött, hogy megengedték nekik, hogy tanulmányaik befejezése után Olaszországban metelepedhessenek és egzisztenciát alapíthassanak.

ZSIDO VILÁGKRONIKA

A lengyel zsidóság katasztrófája

A három milliónyi lengyel zsidóság gazdasági és társadalmi helyzete a leromlásnak oly kétségbeesítő fokát mutatja, mely joggal nevezhető a legsúlyosabb tömegkatasztrófának. A lengyelországi zsidóság parlamenti képviselői a mostani költségvetési vita során ismételtén rámutattak e nyomor katasztrófa irtózatos méreteire. Dr. Rothenstreich, Lewin rabbi és Sommerstein képviselők, továbbá dr. Osiás Kohn, a parlamenti zsidóklub elnöke megrázó beszédekben követelték, hogy a kormány figyeljen föl a zsidó tömegek kétségbeesítő helyzetére. A lengyel zsidóság, mely túlnyomó részében kiskereskedő, kisiparos és munkáselemből áll, már-már ott tart, hogy egyre nagyobb tömegekben szorul a közjótékony segítségére.

Ez pedig éppen azt mutatja, hogy mennyire indokolatlan volt az a zsidóság ellen emelt vád, hogy a produktív munkára alkalmatlan. Míg a lengyel zsidóságnak meg volt a módja hozzá, hogy iparüzéssel, kereskedéssel és kézi munkával megkeresse kenyerét, az államnak teherbíró és hasznos rétegét alkotta. Most, hogy a különböző képesítési törvények s az egész állami gazdaságpolitika egyre jobban megnehezíti éppen a legproduktívabb zsidó rétegek munkavállalását, ezek a rétegek nyomorba süllyednek és teheré válnak a köznek, melynek egykor teherbíró tagjai voltak. Nyomorúságuk hovatovább az állam gondja lesz; s ebből is kiderül, hogy negatív eszközökkel az élet lehetősége csökkenésével nem lehet a köz javát szolgálni.

Svájc küzdelme az antiszemitizmus ellen

Zürichben az ottani népszövetségi liga, különböző nőegyesületek és keresztény vallásos társulatok gyűlést tartottak, melyen az antiszemita jelszavak elharapódzása ellen tiltakoztak. A gyűlés szónoka, dr. Nabhalcz professzor kimutatta, hogy az antiszemitizmus különböző svájci „frontjai” milyen hamis jelszavakkal dolgoznak, hogy a nemzeti szocializmus jelzavaival átültessék Svájc szabad földjére. A gyűlésen résztvevő nagyszámú közönség erőlesen állást foglalt az antiszemita uszítás ellen.

Julius Streicher és a zsidó orvostudomány

Az ismert nürnbergi nemzeti szocialista vezér, akinek a zsidó orvostudomány elleni támadásairól már hírt adtunk most tovább folytatja lapjaiban, a Deutsche Volksgesundheit aus Blut und Boden-ben és a Deutsche Volkshelkunde-ben a

„zsidó” orvostudomány elleni támadásait. A legújabb cikk, melynek szerzője Karl Holz, Streicher helyettese, azon az elméleten alapszik, hogy a Talmud és a Sulchen Aruch, a zsidónak megparancsolja, hogy nem zsidó embertársait elpusztítsa. Ezért a zsidó vallási parancsolatot teljesíti, mikor rituális gyilkosságot követ el. De a nem-zsidó elpusztításának csupán egyik módja, hogy a zsidó elharácsolja a vagyonukat; még veszedelmesebb, hogy a zsidók, akik az orvostudományt hatalmukba kerítették, tudományukat arra használják fel, hogy megmérgezzék árja embertársaik vérért.

Még tovább folytathatók ennek a fejtegetésnek az ismertetését, mely magán viseli a legsúlyosabb paranoia tüneteit; de nem tesszük, tisztelethöl az iránt a német kultúra iránt, amely a modern orvostudomány hatalmas épületét is megteremtette s melynek munkásai között igen sok kiváló zsidó elme is volt. Virchow, akit „zsidó kinézése”, vagy Koch, akit zsidó felesége miatt akart száműzni egy nyilvánvalóan elmeháborodott elmélet az orvosi tudomány gyakorlatából, a zsidó Wassermannal és Ehrlichel együtt élni fognak az egyetemes kultúrában akkor is, mikor a jóízű németek már csak borzalommal és undorral fognak visszagondolni a „talajból és vérből” összegyűrt „orvosi” elméletek szerencsétlen szerzőire.

Pártellenetek a cionizmuson belül

A hivatalos cionista pártszervezet és a szélső nacionalista revizionizmus közti ellentétek, melyeket a pár hónap előtti ideiglenes megegyezés kezdett elsimítani, újból kiélesedtek. A revizionisták vezére, Jobotinszky, New-Yorkban éles nyilatkozáttal fordult a hivatalos párt ellen, új revizionista akció indítását jelentette be és azt követelte, hogy a belső ellentéteket „kerek-asztal”-konferencián tisztázzák: a hivatalos cionista párt egyik vezetője Ben Gurion viszont élesen támadta a revizionisták módszereit és azt hangoztatta, hogy a cionizmuson belül a pártfegyelmet feltétlenül meg kell óvni.

3 SZÓ CSUPÁN SIRKŐ LÖWY-NÉL BUDÁN

II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
KÜLÖN NAGY LERAKAT
ALKALMI VÉTELEKBŐL
LEGOLCSÓBB ÁRON
II., ZÁRDA U. 3.
Margit körút sarok.

PÉNTEK ESTÉK

Imákba foglalt érzések és gondolatok

Írta:

Dr. ÁDLER VILMOS hatvani főrabbi

Ára: 5 pengő

Kapható a szerzőnél Hatvanban

A rabbi és az új statutum-tervezet

Írta: **Dr. Friedmann József hevesi főrabbi**

Amálek büne azért oly súlyos a Tóra megítélése szerint, mert akkor támadta meg Izráelt, amikor az a Szentírás szavai szerint „fáradt, elcsigázott és az Istenbe vetett bizalom híján volt”. A szomorú rabszolgasorsból megszabadult nép még alig ébredt visszanyert szabadsága tudatára, amidőn Amálek kihasználta a jó alkalmat és a fáradt, elcsigázott népet, amelynek még arra sem volt ideje, hogy lelkében megszilárdítsa az istenfélelmet, megtámadta, hogy döntő csapást mérjen reá és elpusztítsa a hivatása útján elindult népet.

A zsidóság ma is fáradt, kimerült és elcsigázott. Azon rettenetes küzdelmek, amelyeket létéért, a mindennapi kenyérért, családjáért és zsidó mivoltáért küzd, már-már lankadtá, csüggedtté tették, elfásult az erejét felülmúló megpróbáltatások súlya alatt és egy kívánsága van, hogy minél előbb megszabadulhasson súlyos szenvedéseitől és a csendes nyugalom és fejlődés korszaka lehessen osztályrésze és ekkor tárják eléje: az új statutum-tervezetét.

Mit jelentett volna máskor, más körülmények közepette egy új kongresszusra való előkészület, amikor a zsidóságot nem emésztí a gond és nem kellene minden életéjét megfeszítenie, hogy küzdjön és harcoljon a pusztá létéért? Mily harcok színtere lett volna a zsidó élet, mily szellemi rakéták repültek volna a magasba, hogy visszhangzott volna a felekezeti sajtó a kritikától és mily felkészültséggel vették volna legjobbjaink bonckés alá az új alkotmánytervezet minden egyes paragrafusát, hogy a legjobbat és legtökéletesebbet alkossuk! Ma azonban elnémult és hallgat a kritika, a felekezeti zsidó sajtó — horribile dictu — nem ismeri a kritika fogalmát sem és egymást tüllicitálják a dicsőhymuszok zengésében, nincsenek ellenzéki gyűlések, a távoli láthatáron sem szólal meg egy erőteljes ellenzéki hang és demokrata kiválóságaink nem érzik annak szükségességét, hogy a halhatatlan nagy vezér, Vázsonyi Vilmos, nyomdokait követve a demokrata gondolkodás mércéje alá állítsák az új alkotmánytervezet egyes paragrafusait, nincs senki, aki megfújná a harci sófárt és felrázná a magyar zsidóság lelkiismeretét, hogy ne tűrje a Führer-rendszer megalapítását a zsidó közélet életbevágó és fontos alkotmányjogi kérdéseiben! Újra csodát tapasztalunk, megtörtént és valósággá vált a hihetetlen esemény, a magyar kongr. zsidóság egyhangúan kiáltja,

mint a színaji kinyilatkoztatásnál: mindazt, amit mondanak, azt meg fogjuk cselekedni és meg fogjuk hallgatni! Mint a színaji kinyilatkoztatásnál, úgy elnémult most is minden kritika és a tökéletesség mezében látják tündökölni az új kinyilatkoztatást.

De nem lehetnek aléltak, elcsigázottak, fáradtak és Istenfélelem híján Izráel őrzői, akiknek hivatása, küldetése és rendeltetése, hogy híven öröködjenek a zsidóság sorsa fölött. De kik tulajdonképpen az Isten által rendelt hivatott örök?

Ezek a rabbik, akik ifjúságukat és életüket, minden erejüket és képességüket szent vallásunk tudományának és hitének szentelték, kell, hogy a zsidóság felekezeti életében előljárjanak, világító fákljaként mutassák az utat az őket követő híveknek, az ő ajkaikról lessék a Tórát, a tanítást, az irányítást, mert Isten követői ők.

Ezen szent és magasztos hivatást betöltő rabbik nem lehetnek soha, semmi körülmények között sem, elcsigázottak és aléltak, hogy ne lássák és ne vegyék észre azt a veszedelmes támadást, amelyet az új statutumnak a rabbira vonatkozó paragrafusai jelentenek az egész zsidóság számára, de mindenekelőtt a hitélet számára. A rabbi nem nyújthatják ki kezüket, hogy azokat rabláncra verjék, nem vállalhatják önként azt a szégyenteljes szerepet, amelyet az új statutum-tervezet nekik szánt és nem mondhatnak le arról, hogy magasztos hivatásukat a felekezeti életben minden béklyó nélkül és minden világi hatalom ellenőrzése és irányítása nélkül tölthessék be.

Az egyik felekezeti lap utolsó számában egy kiváló pesti rabbi cikket írt az országos gyűlés történeti előzményeiről, amely cikk végén előre megcsinálja a már „szokásos misebéráchokat” a Kiegyezítő Szabályzat szerzőinek. A cikk végén egy vastag vonal következik és alatta olvasható: „Jobb egy ócska fazék, mint egy új cserép. (Zsidó közmondás)”. Nem tudom, hogy ki fűzte ezt a megjegyzést a cikk alá, a szerző, vagy a szerkesztő, de mindenesetre nagyon szellemes szimbólikus megjegyzés. Az elavult kongr. szabályzat, az „ócska fazék” föltétlenül jobb, mint az új statutumtervezet, az „új cserép”. Mert a kongr. szabályzat, amely az egyetemes zsidóság, azaz a konzervatív és haladó pártok részvételével készült, bár nem adja meg a rabbinak az őt jogosan megillető jogokat, de legalább nem kodifikálja a rabbi megalá-

zottságát kidomborító és jogfosztó statutumokat és így a kongr. szabályzat mindenestre alkalmasabb arra, hogy a rabbi működését szabadon kifejtthesse anélkül, hogy attól kellett volna félnie, hogy a paragrafusok rémes hinárjába el-süllyedjen. Ez az „ócska fazék” egy értékes, szép vázává magasztosul, ha az „új cserép”-et vesszük szemügyre, mert az új statutumtervezet alapján meg kell szünnie minden önrzetes és bécsületes rabbiműködésnek. Ime néhány szemelvény, hogy mit is tartalmaz az „új cserép”:

A kongr. rabbit nem a vallás- és közoktatásügyi miniszter ismeri el és mozgathatja el, mint eddig, mint a magyar zsidóság másik két pártszervezetének rabbijait, hanem saját szerveink. Tehát teljesen ki lesz szolgáltatva a felettes és nem mindig pártatlan szervek kényekedvének. (41—43. §.)

A hitközség közgyűlésén bárki javaslatot tehet, hogy a rabbit nyugdíjazzák, mert a rabbi állandó szellemi fogyatékoságban szenved. (Nem kell mást tennie a rabbinak, mint olvassa fel és fordítsa le Jezsajas könyvének első fejezetét!) „A hitközségi közgyűlés a nyugdíjaztatási ok fennforgása tekintetében egy három tagú orvosi bizottság véleményének beszerzése után határoz.” Nem pirultak az urak, akik ezt kiagyalták? (45. §.)

„A hitszónoklat tartalmának megválasztása a rabbi joga és kötelessége, de a napi politika kérdéseitől, valamint pártoskodó és egyes személyek ellen irányuló sértő, vagy bántó támadásoktól gondosan óvakodni tartozik.” Ezt is pirultak nélkül statuálták? Egy világi úrnak, dr. Schwartz Andor battonyai h. elnöknek megjegyzését és javaslatát fűzöm ezen paragrafushoz: „— teljes egészében törlendő, mert súlyos lebecsülése a rabbinak az, ha hitszónoklatainak tartalmában megkööttnek kell, hogy magát érezze. A rabbi hivatása megköveteli és indokoltá teszi gyakran a feddést, így tehát rabbijainkat e rendelkezéssel szükségleten zaklatásnak tehetők ki.” (47. §. r) pont.)

A rabbi nem tagja a hitközség előljáróságának és képviselőtestületének, csak mód van arra, hogy a hitközség kimondja, hogy a rabbi hivatalból tagja lehet az előljáróságnak és a képviselőtestületnek. Ez a §. reá világit az egész statutum mentalitására, mert minden isteni és etikai jog alapján a rabbinak hivatalból az egyházközség egyházi elnökének kellene lennie, amint ezt a református szervezetnél is látjuk, az új statutum azonban még azt sem hajlandó koncedálni, hogy hivatalból tagja legyen az előljáróságnak, ellenben kötelességévé teszi a rabbinak,

hogy „külön meghívás esetében a rabbi kötelessége az üléseken való megjelenés”. Egyházi szervezetről van szó, amelyből az egyház a vallás hivatott képviselőjét, a rabbit, akarják kizárni és ezzel elárulják, hogy ezen agyondicsért jogi alkotásnak, szerintem férctűnének, nincs más tendenciája, mint a felekezeti életben a rabbit alantas alkalmazottá degradálni és minden hatalmat és jogot a világi potentátok számára megkaparintani. Ehhez azonban Izráel papjai segédkeztek nem nyújthatnak még akkor sem, ha véletlenül abban a kellemes és kivételes helyzetben vannak, hogy ők hitközségük kegyéből tagjai lesznek az előjáróságnak. Nekünk nem kegy, hanem jog kell, mert nem magunknak követeljük, hanem felekezetünknek. (50. §.)

A rabbi „magánélete, nyilvános viselkedése, hitszónoklatának tartalma, társadalmi szereplése” az előjáróság, illetőleg a képviselőtestület megítélése szerint

figyelmi eljárást vonhat maga után. (53. §) Lenyelem a szégyent, amely ezen 8-ból a zsidó papra hárulik és kérdem, hol van az egész statutumban egy pont, amelyből vígaszt nyerhetnénk, hogy ezen előjárósági, vagy képviselőtestületi urak között, kik a rabbi magánélete, stb., fölött ellenőrzést gyakorolnak, nem lesznek teljesen vallástagadók, vagy pedig olyanok, kiknek gyermekei kitértek, vagy pedig, akik egyházi házasságot nem kötnek? És ők fognak a rabbi hitszónoklata fölött, társadalmi szereplése fölött, vagy magánélete fölött bírálatot gyakorolni, első fórumként eljárni és a rabbitól felvilágosítást kérni? Ez a korszakalkotó új statutum kiválósága, erre van szükség ad majorem dei gloriam a felekezet érdekében?

Ime így fest a rabbi-alkalmazott az „új cserép”-ben. Folytathatnám az abszurdumok felsorolását, de egy cikk keretét messze felülmulná ennek terjedelme.

Ez is összeférhetlenség — a fizikai inkompatibilitás Egy imaegyesületi háboruskodás tanulságai

A zsidó hitközségi élet kinos jelenségei közé tartoznak azok a belső egyenetlenségek, melyek gyakran sajnálatos élességgel állítják egymással szembe egyes községek különböző csoportjait, amelyek akár elvi, akár személyi kérdésekben nem értenek egyet egymással. Bár azt tartjuk, hogy az ellenvélemények egészséges megvitatása és demokratikus kiegyenlítése minden közület helyes működését csak előmozdíthatja, mégis vannak esetek, mikor az ellentétek kieleződése odáig fajul, hogy nem tarthatjuk az ügy és a zsidóság érdekében való a viták és ellentétek nyilvános szellőztetését. Ezek közé az esetek közé tartozik az az áldatlan háborúság is, mely években keresztül két táborra szakította a budakeszi-i imaegyesület zsidóságát s amely még most sincs egészen befejezve. Nem kívánjuk részletesen kitergetni ennek az áldatlan ügynek aktáit, csak általánosságban adunk annak a reményünknek kifejezést, hogy valahára békés megegyezéssel véget fog érni a káros egyenetlenkedés. Amiért egyáltalán szóvá tesszük ezt az ügyet, az csupán annak egy általánosan felekezeti vonatkozása. Ez az ügy ugyanis *iskolapéldául szolgálhat arra nézve, mennyire helytelen tendencia a felekezeti élet irányító és kiegyenlítő funkcióinak oly nagymértékű összpontosítása, amint azt mostanában tapasztalunk.*

A budakeszi-i háborúság Schächter Salamon imaegyesületi alkalmaztatása körül keletkezett, aki Budakeszin a rabbi, előimádkozó és metsző tisztét töltötte be több mint, egy évtizeden át, míg az imaegyesület vezetőségének és tagjainak egy csoportja mozgalmat indított abból a célból, hogy Schächtert elbocsássák és helyette mást alkalmazzanak. Az e körül támadt viszálykodás 1931-ben kezdődött és még most sem ért véget. A Schächter ellen csoportosult hívek azt állítják, hogy a régi imaegyesületi elnökség szabálytalanul működött s különösen az a kifogásuk volt Schächter ellen, hogy ő a rituális vágásért járó gabella jövedelmet a volt elnökkel való megállapodása alapján maga szedte be s e járulékok hasznélvezetéből élt. Schächter viszont joggal panasolja már évek óta, hogy az ellene indított akció szabálytalan és jogellenes eszközökkel dolgozott és a legkegyetlenebb személyi hajszá jellegét vette fel. Az ügy a VI. kerületi községkerületi bíróság elé került, mely még 1933. februárjában hozott ítéletében megállapította, hogy az imaegyesület Schächter-ellenes csoportjának egy szabálytalanul megtartott közgyűlésén hozott határozatai érvénytelenek és így Schächter elmozdítása is jogtalan; másfelől az ítélet indokolása megállapítja azt is, hogy a jogszerű elnökség ügyvitele elavult s hogy azzal, valamint Schächter

gabella-hasznélvezetével szemben az imaegyesületi tagok egy jelentékeny csoportja elégedetlen volt. Nyilvánvaló, hogy ily körülmények között az ellentétes álláspontok közti egyeztetésre és elsősorban a vezetőség újjáalkotásának kielégítő és jogszerű rendezésére lett volna szükség. Ehelyett tovább folyt és folyik még ma is az egyenetlenkedés a hitélet mérhetetlen kárára, Schächter Salamon állásának jogszerű megszüntetése hiányában még mindig egyedül jogosított alkalmazottnak tekintti magát, ellenesi viszont, ahelyett, hogy a kérdést végre egyszer és mindenkorra szabályszerűen rendezni próbálnák, elene a legképtelenebb és legvisszataszítóbb hajszát rendezik, hogy állásának önkéntes elhagyására bírják.

Ezek az állapotok szomorú fényt vetnek egy kis, de fejlődő község belső állapotaira. Itt azonban bennünket az ügynek egy más, általános vonatkozása foglalkoztat elsősorban. Láttuk, hogy ez az ügy a VI. községkerület bíraskodása alá került s e fórumnak kellett volna a belső békét helyreállítania. Elég sajnálatos, hogy ez nem történt meg. Schächter Salamon előadása szerint volt azonban az ügynek egy feltűnő epizódja. 1933. nyarán ugyanis — a tényállás helyes előadásáért Schächter ter Salamonra kell hárítanunk a felelősséget — Schächter ügyvédje, dr. Osztern Lipót küldöttséget vezetett Stern Samu udvari tanácsoshoz, a VI. községkerület elnökéhez, hogy Schächter ügyében közbenjárjon. Az ügyvéd kérdést intézett a községkerületi elnökhöz egy budakeszi-i imaegyesület vitatott illetékességű vezetősége által kibocsájtott meghívó tekintetében, mely a VI. községkerület egy állítólagos határozataira hivatkozott. Stern Samu elnök először is felháborodottan tiltakozott az ellen, mintha ő a jelzett határozatot aláírta volna. Később azonban kiderült, hogy emlékezete mecsalta, mert a határozat valóban létrejött s ő azt aláírásával meg is erősítette. Schächter tanukra hivatkozik, akik ezt a tényállást állítólag igazolni tudják. Mi most nem akarunk itt belebecsátkozni annak taglalásába, hogy a VI. községkerület valóban jogellenesen, vagy szabályszerűen járt el; annyi azonban kétségtelen, hogy magát az ügyet nem sikerült elintéznie, továbbá igen alapos valószínűség szól amellett, hogy maga az elnök sem tudta pontosan, hogy ebben az ügyben mit írt alá.

Ez az a jelenség, amit a felekezet ügyeinek vitelében „fizikai inkompatibilitásának” nevezhetünk. Egyszerűen fizikai lehetlenség, hogy egyetlen személy bármely odaadóan és lelkesen

foglalkozék is a felekezet ügyeivel, pontosan át tudja tekinteni és számon tartani mindazokat az ügyeket, amelyek mint hitközségi, mint községkerületi és mint országos irodai elnökek kerülnek döntése alá. Ebből csak zavar, keserűség és egyes ügyek áldatlan összebonyolódása származhat, amint azt a jelzett példa is mutatja. Nem is szólván arról, hogy, mint a jelen esetben is történt, az Országos Irodának véleményt kellett adnia olyan ügyben, melyben a VI. községkerület már állást foglalt volt, ami az inkompatibilitásnak még konkrét formáját jelenti.

Éppen a községkerületi elnökség körüli harcok idején hangzott el illetékes oldalról az a megállapítás, hogy a vezetésre alkalmas férfiak csekély száma miatt helyesebb nem firtatni az egyes vezető állások összeférhetlenségének kérdését. Ezt a megállapítást a kongresszusi zsidóságra nézve egyáltalán nem tehetjük a magunkévá. Ha végigtekintünk a felekezet ügyeinek újabb fejlődését azt találjuk, hogy úgy a községkerületi, mint az országos vezető állások ellátására mindig találkozott eleendő kiváló és vezetésre alkalmas férfiak, akik teljes odaadással a maguk munkakörének szentelték magukat. És semmikép sem vált az ügynek kárára, hogy ezek a férfiak egész lelkesedésüket a maguk körülhatárolt munkakörének s bizonyos meghatározott felekezeti érdekek érvényesítésének szentelték. Ma is van elég, oly vezetésre alkalmas egyéniség, akik között a fontosabb vezető pozíciókat fel lehetne osztani.

Deutsch Vilmos z. 1.

Rabbi Johanna b. Zakkáj, a nagy iskolaalapító öt legjobb tanítványának azt a fontos tételt adta fel: „Vizsgáljátok meg, melyik a legszebb út, amelyen az ember járjon?” Az a tanítvány nyerte el a mester pálmáját, amelyik az ember legszebb erényének a jó szívet állította oda.

És tényleg az élet viszontagságai között a legmagasabb lelki érték az ember szeretet és jóságos megértő szív. Ennek kiemelkedő remek példánya volt a megboldogult Deutsch Vilmos, a budapesti ortodox hitközség legrégebb választmányi tagja. Mert kevés emberről mondhatjuk el, hogy annyira szerették, becsülték és tisztelték, mint az elhunytat, kibem a mélyseges vallásos érzés mellett az igazi humanizmus oly eszményi összhangban jutott kifejezésre. Az istenfélelem és az Örökkévalóba helyezett rendületlen bizalom csendült ki a Megdicsőült minden szavából. Mindig a „bál bitochon” volt, mint mondani szokta. Ez volt állandóan hangoztatott jelszava és szeretete volna azt minden embertársába beszügerálni. A legnagyobb pesszimistát is próféta-lekével felemelte és az élet keserves küzdőibe bátorságot öntött. Minden embert szeretett, tisztelt és becsült. Azért szeretett viszont őt is embertársai és szeretete őt a Mindenható is, mert bölcsseink szeint: „Kol seruách habrijansz nauchó hémenü ruách hamókaum nauchó hémenü”. Akit az emberek kedvelnek, az Örökkévaló is kedvel.

Nem hiszem, hogy gazdag életében bárkinek kérelmét, visszautasította volna. Nincs csak nem tudott, de nem is akart soha nem-et mondani. Nincs csak bőségesen adakozott és a jó példával járt elől, de másokat is jótékonyra buzdított.

Nem volt Budapesten oly karitatív akció, amelyből a Megboldogult példaadóan ki nem vette volna részét. A háború alatt és utána évekig maga és fenkölt lelkületű hitvese és családja fenntartott egy inség-konyhát, amely felekezeti különbség nélkül minden arra szorulónak rendelkezésére állt. Évtizedeken át gyűjtött a szegény gyermekek felruházására, ami nemcsak fárasztó feladat, de bölcsseink szerint még fontosabb is, mint maga az adakozás.

A fővárosi társadalom felekezeti különbség nélkül, az egyetemes zsidóság pedig különösen, siratja a pótolhatatlan veszteséget, amely a Deutsch Vilmos elhunytával érte. A mi orth. hitközségünk olyan férfiu veszített el a Megboldogultban, aki nagy értéket jelentett befel és dísz, tiszteletet jelentett számunkra kifelé.

Deutsch Vilmos temetése kedden délután 11 órakor folyt le a Csörsz-utcai ortodox temetőben. A társadalom széles rétegeinek képviselői állottak körül korporsóját. És a porig sujtott gyászoló család, amely koronáját, díszét vesztette el benne. Utolsó rendelkezésében tiltakozott az ellen, hogy dicsérő szó hangozzék el kihült holtteste fölött. A zsidó lelkiismeret mégsem engedte, hogy az a páratlan nagyszívű és vallási felfogásában is rendíthetetlen jó zsidó porrézeit egyetlen Istenhozzád se kísérje a halhatatlanságba. Sussmann Viktor rabbi puritán közvetlenséggel, a Megdicsőült puritán egyéniségéhez méltóan teljesítette ezt a fájdalmas kötelességet.

A budapesti aut. orth. izr. hitközség választmányja egyik legrégebbi tagjának: Deutsch Vilmosnak elhunytá alkalmából febr. 19-én rendkívüli ülést tartott, melyen a hitközség elnöke, óbudai Freudiger Ábrahám kormányfőtanácsos adott kifejezést a hitközség őszinte gyászának és megindult szavakkal méltatta az elhunyt kiváló egyéniségét. Kegyeletes szavakkal emlékezett meg nagy érdemeiről, amelyeket majdnem félévszázadon keresztül szerzett a hitközség és intézményei érdekében kifejtett tevékenységével. Rámutatott az elhunyt jellemzőségeire, közzmondásos emberbaráti szeretetére és rendkívüli áldozatkészségére, melyet minden jótékonyági mozgalomban, de különösen a szegény tanulók téli felruházásával tanusított. A választmány jegyzőkönyvében örököltette meg Deutsch Vilmos emlékét és több rendbeli kegyeletes intézkedése keretében azt is elhatározta, hogy a temetésén testületileg vesz részt és a Kazinczy-utcai főtemplomban lelkiüdvéért emlékművet gyújtat.

Az Izr. Szünidei Gyermekektelep Egyesületnek is, melynek elnökhelyettese volt Deutsch Vilmos, pótolhatatlan vesztesége az ő halála. Legbuzgóbb és legértékesebb, fáradhatatlan pártfogóját siratja benne.

Fejér Lajosné Deutsch Berta, öz. dr. Kaba Imréné Deutsch Anna, dr. Krausz Beláné Deutsch Lenke, Dános Ármán a fájdalomtól porig sújtva jelentjük, hogy imádtott édesapánk, családjunk koronája, büszkesége, a legnemesebb szívű emberbarát

DEUTSCH VILMOS

családjának, a munkának, vallásosságának és jótékonyának szentelt életének nyolcvanadik évében, 3 héttel követve legidősebb imádtott fiát, e hó 18-án elhunyt.

A drága megboldogult kihült tetejét e hónap 20-án, szerdán délelőtt 11 órakor helyeztük örök pihenőre a Csörsz utcai orth. izr. temetőben

Özv. Dános Lászlóné Zimmerman Stella, Dános Árminné Schlesinger Rózsi menyei, Fejér Lajos, dr. Krausz Béla vejei unokái és dedunokái.

Budapest, 1935. február 19.

Áldjuk nemes emlékét

Koszorúk mellőzését kérjük.

A Deutsch Vilmos cég tisztviselői mélyseges szomorúsággal közlik, hogy a cég senior főnöke, atyai jóakarójuk, legnemesebb szívű irányítójuk

DEUTSCH VILMOS

úr

e hónap 18-án elhunyt
Jóságos és példaadó nemes lelke emlékünknben örökké élni fog.

ZSIDÓ FEJEK:

Boschán Arthur

Először telefonon próbál lebeszélni. — Kérem — mondja — én valóban úgy érzem, hogy nincs rajtam semmi olyan érdekes vonás, mely indokoltta tenné, hogy megörökítsék. Azután, amikor már szemben ülök vele kőbányai lakásán, szóval is igyekezik meggyőzni ugyanerről. Akárcsak Kriszthaber Adolf, ő is a nevek légióját sorakoztatja fel, akik szerinte valamennyien érdemesebbek a lerögzítésre és érdekesebbek az olvasóközönség számára. Megmondom neki, hogy tulajdonképpen meg tudtam volna írni a róla szóló „fejét” anélkül, hogy beszéltem vele, hiszen a „fej” nem interjú, lelki portróját pedig ismerem mások leírásából. De az írói lelkiismeret mégis megköveteli, hogy környezetében lássam a modellt, mert enélkül nem teljes a kép: a környezet egy része az ember énjének. Nem is fessegetem tovább a kérdést: írok-e róla, vagy sem, mert félek nem jutok előbbre. Beszélgetni kezdünk. Néha a zsebbe nyulok reflexmozdulattal, hogy elővegyem a blokkomat s feljegyezzem egy mondatát, de azután még idejében rájövök, hogy ezt nem tehetem, mert ha látja, hogy mégis csak készül a portra, gatlásai lesznek, nem fog beszélni.

— A legfontosabb adatot akkor kaptam Önről — mondom a beszélgetés elején, — amikor kiértem a villamosra Kőbányára. Megkérdeztem a kalauzt, merre van az Ónody utca? — A gimnáziumnál tessék leszállni — válaszolta a kalauz — de az Ónody utca jobbra is, balra is halad. Melyik számot tessék keresni? — Az ötöst — válaszoltam én. — Akkor az a Boschán ház lesz — jegyezte meg a kalauz. Később, mikor leszállva a villamosról nem voltam benne biztos, jó helyen járok-e, ismét megkérdeztem egy járókelőtől, merre van az Ónody utca öt. — A Boschánház? kérdezte a kérdező.

Boschán Artur mosolyog.

— Hát igen — bólint — ismernek bennünket.

Persze, hogy ismerik. Régi, patricius család a Boschán familia. Nemcsak Kőbánya, hanem az ország legtekintélyesebb borkereskedői közé tartoznak. Boschán Ar-

tur maga tizenöt éve elnöke a kőbányai hitközségnek, melynek sok intézménye az ő nevéhez fűződik. Igen jótékony ember, aki nemcsak a helyi intézményeket támogatja, hanem a pestieket is, így a Flúár-vaházat, melynek lelkes barátja.

Ez az, mit általánosságban tudnak is róla. És amit nem tudnak?

Amikor szemben ülök vele beszélgetve, nézegetem kultúrált, finom vonású arcát, fölötte a magas homlokkal és őszbecsavarodó hajjal. Nem, ez nem a borkereskedő, az üzletember arca. Inkább tudós, író, filozófusnak nézhetném. Az is. Amikor az estének csendes, meghitt órái eljönnek, akkor kezdi élni Boschán Artur a maga egyéni, belső életét. Akkor előveszi kedves filozófusait: Aristotelt, Kantot, Leibnizet, Spinozát, Descartes-ot, forgatja Goethét s Madáchot s az íróasztalán heverő fehér papírlapok tele lesznek jegyzetekkel. Egy világgépet épít fel; önmagának. Önmagának, mert azt, ami foglalkoztatja, azt ami filozófiai elmélyedésének az eredménye, ritkán tárja az emberek elé. Néha egy-egy felolvasás, cikk, vagy könyv — a többi megmarad az íróasztal fiókjainak mélyére rejtve, az esti, csendes befelé szemlélődő órák számára.

Szégyenlős büszkséggel mutatja ezt az íróasztal fiókot. Kéziratkötegek hevernek benne. Azután könyvet vesz elő. „Isten nyomai” a könyv címe, szerzője Boschán Artur.

— Ennek a könyvnek érdekes története van — adja megjelölésének magyarázatát. — Egyik rokonom makacs atheista. Elhatároztam, hogy meggyőzöm. Nem vagyok vitatkozó természet. Gondolkozni szeretek, a gondolataimat leírom, de beszédben nem érzem azt a nélkülözhetetlen elánt, mely a meggyőzés elengedhetetlen fegyvere az érvek mellett Így mindazt, amit el akartam mondani leírtam és könyvformában megjelentettem. A könyvet átadtam rokonomnak. És sikerült meggyőzőm. Látja, már ezért is érdemes volt elmélyedni ebben a kérdésben. — Melyik kérdésben...?

— Isten létezésének kérdésében. Mélységesen istenhívó vagyok, de

nem azért, mert gondolkozás nélkül természetesnek tartom, hogy Isten van, hanem azért, mert látom a nyomait. Nem abból, amit mások mondtak nekem, hanem abból, amire magam jöttem rá. Ezt adják a természet mellett a filozófusok, akiknek útját követem.

Lassan, gondolkozva, megfontoltan beszél. Amikor a válaszra vár, amikor hallgatja a feleletet, figyelmesen kutatóan vizsgálja a partnere arcát. Mintha a kimondott szavak mögé, a lélek mélyére akarna látni. Soha nem vág a beszélő szavába, hanem türelmesen kivárja, míg végez. Megértő hallgató, akinél érzi az ember, hogy nem udvariasságból, kíváncsiságból, társadalmi kötelezettségből hallgatja, hanem érdeklődésből: érdeklí a másik ember lényé, gondolkozása. Látszik, amint elraktározza magában azt, amit a hallottakból elraktározandónak

Beszélgetünk hitközségi ügyekről is. A kőbányai hitközség ügyvezető „gazdasági fiziójáról”, mely abban nyilvánul meg, hogy kapott a pesti hitközségtől huszonnégyezer pengő támogatást és nem adott ezért semmiféle ellenszolgáltatást. Tökéletesen önálló maradt, maga szedi be és használja fel az adókat, vezeti az intézményeket, semmiféle beleszólása az ügyek vitelébe senkinek nincsen. De hamarosan másra tereli a szót. Művészeti kérdésekre, zenére, könyvekre. Végigvezet a lakásán, mely méltó kerete ennek a magas kultúrájú embernek. Kényelmes, célszerű, finom munkájú és formájú butorok. Semmi zsúfoltság. Kevés, de igen jó kép, Mednyánszky, Katona Nándor, Olgay, Iványi-Grünwald, néhány kitiünő német és francia mester. Gárdos Aladár mesteri szobor modellje: „*Hajléktalanok*”, melynek kivitelezett mása a főváros egyik terén áll. Boschán szüleinek skulpturája, ugyancsak Gárdos kezétől. Művészi porcellánok a vitrinben, régi, márkás szőnyegek. Sok, rengeteg virág. Művelt, képzett, izléses ember hajléka.

Amikor az éjféli utcán, ahová kikísért, hogy megmutassa a villamos megállót búcsút veszünk, egy pillanatra előveszem vigyázatlanul a blokkot, hogy feljegyezzem a festők neveit. Majdnem szomorúan kérdi:

— Még ír...?

Szerencsére jött a villamos és elnyelte a választ. *Halász Sándor*

A Talmud története

Irta: Steiner Jakab főrabbi

VII.

A farizeusok és sadduceusok viszonya a hagyományhoz

A legbiztosabb mértéke a szóbeli tan magas fejlődésének bizonyára a sadduceusok vallás-pártinak a keletkezése. A sadduceusok ugyanis tiltakoztak a szóbeli törvény érvényessége ellen, míg a farizeusok, ahogy a szigorú vallásos férfiakat és a nép nagyobb részét képező pártot nevezték, az írott törvény mellett még egy Isten által Mózesrel közölt szóbeli hagyományt fogadtak el, amelynek kiépítése és kibővítése foglalkoztatta szellemüket.

A hagyomány és törvények magyarázása tárgyában előállott elvi ellentétek mellett, amelyek elválasztották a két pártot, a törvények megtartása csak alárendelt szerepet játszott. Ezi annál inkább feltehetjük, mivel a legfőbb differenciának csak a sadduceusok egzegétikus nézetét akarta megszólaltatni. anélkül, hogy annak valaha gyakorlati érvénye lett volna. Midőn ők például azt állítják, hogy az árpa áldozata nem Peszach ünnep második napján lett bemutatva, hanem az ünnepi hét utáni szombaton és annak megfelelőleg a hét héttel későbbre eső hetek ünnepét mindig vasárnapi napon kellett ünnepelni, így ez nem képzeltető, hogy e nézet a gyakorlatban is érvényesült.

Még azon rövid idő alatt sem, míg a hatósági hatalom az ő kezükben volt, t. i. Hirkár János uralkodásának utolsó évétől Salomé Alexandra trónraléptéig, sem tételezhető ez fel. A sadduceusok ezáltal ellentétbe kerültek volna az egész világ akkor már meglevő felfogásával. Hogy honnan ered mégis a sadduceusok ezen felfogása, mert olvassuk: Úszfartem... mimochrasz hasabosz, amit mi úgy fordítunk: számláljátok magatoknak az ünnep másnapjától, míg a sadduceusok a sabbosz szót szösz szerint veszik és akkor mimocharasz hasabosz mindig vasárnapra esik.

Mindazonáltal és minden konzekvencia mellett nekik is sokszor a hagyományhoz kellett menekülniök. Így például Thámuз 14. napját félünnepként tartották meg, mivel a sadduceusok büntetőkódexe ezen napon égettetett el. Látjuk tehát, hogy volt frott büntetőkódexük, amelyet a biblia mellett használtak. Bizonyára a biblia betűje szerint ítélték.

Megemlítésre méltó, hogy Thévész 28. napját, mely napon a sadduceusok a synhedrionból kizárattak szintén ünnepnap volt náluk.

Mondják, hogy Simon b. Setách ide-

jég a synhedrion tagjai kizárólagosan sadduceusok voltak, mert a farizeusok nem akartak együttműködni a sadduceusokkal. Csak Simon b. Setách vétette fel magát. De a haláchikus kérdései által, amelyekre a bibliában nem találtak feleletet, annyira sarokba szorította őket, hogy a sadduceusok mindinkább kimaradtak, míg később a synhedrion csupán farizeus tagokból állott. Látnivaló, hogy a farizeusok fölénye a sadduceusok felett abban a virtuozitásban állott, hogy új törvényeket tudtak a bibliából levezetni.

Simon b. Setách utódai Semája és Abtalion, mint nagy törvénytárgyalkodók szerepelnek, az ő tanítványuk pedig Hillél volt, aki felállította azon szabályokat, amelyeknek alapján el lehet vezetni a bibliából a törvényeket.

A szidra margójár a

Ki sziszó

Irta: Dr. Rubinstein Mátyás
szekszárdi főrabbi

„Vájiszporku kol hoom esz nizmé hazohov'aser bööznehem... vájászéhu égel mászicho vájomru éleh előhecho Jiszróél — Leszedé azért az egész nép az aranyfüggöket füleiről s elvivé Áronhoz. És elvevé kezükből s alakítá azt vésövel; így csinála abból öntött borjút. És szóltak: Ezek a te isteneid, Izrael, akik kihoztak téged Egyiptom földjéről.”

Érthetetlen. Tegnap még túlláradó lelkességgel kiáltották a Szinaj tövében: „... náásze vönismá — megtartjuk s megértettük”. Nem is: nismá vönáásze, ahogy a természetes szórend szerint vártuk volna: megértettük s megtartjuk, mint megjegyzi már a Talmud, hanem mindjárt hév buzgalommal: megtartjuk! S ma már csak az aranyborjút táncolják körül! Honnan e változás? Vagy talán afféle szeszélyes, a történetben nem ismeretlen, népi hangulatváltozásról van itt szó, olyan „Le roi est mort — vive le roi!” — „Meghalt a király — éljen a király!”-féle felbuzdulás. Ha hangulatváltozással állnánk szemben. De itt szöges elentétben álló lelkivilágok szinte elképzelhetetlen változásáról van szó.

Rási úgy akarja áthidalni e nehézségeket, hogy az „érev ráv” tántorodott meg s csábította el a többieket. Ez az „érev ráv” az Izraelhez csatlakozó oly

népvegyülék lehetett, mely házasság révén egyesült Izraellel, elfogadta egy-két vallási tanát, mindenesetre az Örökkévaló hitét s Izrael fiával együtt kivonult Egyiptomból. „Gérim”, prozeliták lettek így az e csoporthoz tartozók, ahogy a peszchiki bárányi törvénye csakugyan rendelkezik a „Gér”-ről.

De még mindig nyitva áll a kérdés: a Szinaj után miként csábította el magát oly könnyen Izrael zöme az aranyborjú imáadására. Azt kell mondanunk, a baj okát a hiányos vallásos gondolkodásban kell keresnünk. Egyiptomban ugyanis a vallásos nevelést a nők, az anyák látták el. Hiszen ismeretes a talmudi mondás: „A jámbor nők érdeme, hogy Izrael (mint Izrael) kiszabadult Egyiptomból. A férfiak egész nap el voltak foglalva robot-munkájukkal s ha este holt-fáradtan hazatértek, nem gondolhattak arra, hogy gyermekeik vallásos ügyeivel törődjenek, hogy vallásos ismereteket oktassák őket, amint ez már ősidőben hagyomány lehetett Izraelben. De nyilván nem is törődhettek, mert hiányzott a hozzávaló tudás. S így vallásos tudás nélkül nőttek fel a nemzedékek.

Amit a Tóra később az atya feladatulá tett: „vesinantem esz bönéchem — oktassátok gyermekeiteket”, az egyiptomi korban még ismeretlen és lehetetlen is volt. A gyermekek láttak vallásos gyakorlatot, láttak vallásos hagyományok ápolását, de vallásos oktatásban nem részesültek. Pedig a vallásos ismeret két tényezőtől tevődik össze: gyakorlatból s elméletből: midrás és mászseh. Egyiptomban vallásos hagyomány volt, de a vallásos hagyomány nem világította át s nem melegítette át a vallásos tan. A vallásos hit nem volt kellőleg megalapozva az egyiptomi nemzedékekben. Hittek az Örökkévalóban — mert ez volt a hagyomány, de az Örökkévaló hitének fenségét és magasztosságát nem ismerték. Hol voltak ők olyan tanoktól, mint a zoltári magasztalás: „Az egzek beszélnek az Isten dicsőségét”, mint a próféta elragadtatás: „Emeljétek föl a magasba szemeiteket s lássátok, ki teremté azokat.” Hozzájárult még, hogy Egyiptomban újra s újra látták az Ápis-bika s a Hathor-téhen imáadását, amitől az aranyborjú készítéséig s egyiptomi módra körüláncolásáig már csak egy lépés lehetett.

Ma megfordítva áll a helyzet: vallásos oktatásban részesül a gyermek, de vallásos nevelésben kevésbé. Ha harmónikusan vallásos kedélyt akarunk, mindketőre súlyt kell helyezni. Hisz ép az aranyborjú története mutatja, miről van szó.

Nem az aranyborjú váltotta meg a világot, hanem az Örökkévaló egy igaz Isten.

SCHÜCK
INTERNÁTUS

Budapest VII., Kertész-utca 2.

Tökéletes ellátás, oktatás, felére mérsékelt díjak.

HIREK

NAPTÁR

Febr. 23, szombat — Ádár 20. (Heti-
szakasz: Ki sziszó, háftóra: Vájhi jómim
rábim, Királyok 1 k. 5, 18 f. 1-39, szom-
bat kimenetele: 6.03), — febr. 24, vasár-
nap — Ádár 21, — febr. 25, hétfő — Ádár
22, — febr. 26, kedd — Ádár 23, febr. 27,
szerda — Ádár 24, — febr. 28, csütörtök
— Ádár 25, — márc. 1, péntek — Ádár 26
(szombat bejöv.: 5.28).

— **Az Orthodox Központi Bizottság
ülése.** Az Orthodox Központi Iroda elnöke-
sége a kongresszusi új statutumok dolgá-
ban folytatott tárgyalások eredménytelensége folytán jövő keddre, febr. 26-ra
ülésre hívta az Orthodox Központi Bi-
zottság tagjait, hogy állást foglaljon az
új helyzetben követendő eljárás tekinté-
tében.

— **Kis hitközségek szervezése a
statutum terhes rendelkezései ellen.** Az
az aggodalom, mely az új kongr. statu-
tumtervezet egyes — főképp pénzügyi
természetű — rendelkezéseivel szemben
a kisebb hitközségekben már a hitközségi
elnök mult évi értekezletén is megnyil-
vánult, mint értesülünk, az azóta meg-
ejtett többszöri korrekciók ellenére sem
szűnt meg teljességgel. A jogos érdekei-
ket veszélyeztetetteknek látó kisebb hit-
községek felfogásának legújabbán dr.
Schwarz Aladár battonyai hitk. elnök
adott kifejezést dr. Kriszhaber Adolffhoz,
a budai izr. hitközség elnökéhez intézett
felhívásában, melyben arra kérte, hogy
hogyan álljon a szervezkedés élére és se-
gítse — lehetőleg békés megértés útján
— kiküszöbölni a sérelmeiket.

— **A budai izr. hitközség autonómiáját
védő párt** február 20-án este a hitközségi
székház nagytermében a vizvárosi és róz-
sadam-bi hittestvérek tájékoztatása cél-
jából rendkívül látogatott értekezletet
tartott. Gesztes Ferenc pártelnök hirtelen
megbetegedése folytán Herzl Béla tartott
rendkívül érdekes előadást az autonómia-
jához ragaszkodó budai zsidóság jogosult
szempontjairól, általános tetszést aratva.

— **A Belvárosi Izr. Nőegylet** és ifjú-
sági csoportja február 9-én a Bristol-
Szálló összes termeiben rendkívül sikerű
teaestélyt rendezett. A nagy erkölcsi és
anyagi siker a dr. Láng Lajosné elnök-
asszony, valamint dr. Makai Ernőné és
Szemeréné Herz Emma társelnökök ve-
zetésével működött helybizottság és vi-
galmi bizottság áldozatos tevékenységé-
nek köszönhető.

— **Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat**
február 27-én, szerdán délután 6 órakor
a Pesti Izr. Hitközség dísztermében fel-
olvasó ülést tart a következő tárgysoro-
zattal: 1. dr. Turóczy-Trostlter József:
Thomas Mann. 2. Lenkei Henrik: Egy köl-
temény. 3. Pap Károly: A gyermek Hillél
(Novella). A felolvasó ülésre tisztelettel
meghívja a zsidó társadalmat Wertheimer
Adolf elnök, Kóbor Tamás felolvasó bi-
zottsági elnök, dr. Szemere Samu, felol-
vasó bizottsági alelnök és dr. Hevesi Fe-
renc titkár.

— **Gerő Ödön előadása.** Gerő Ödön,
az illusztris író és műkritikus, a budai
izr. hitközség előljárója február 26-án,
kedden este 8 órakor a Budai Clubban
„Művészet és közönség” címmel előadást
tart.

— **A pécsi „Goldmark” izr. ének- és
zenekar** február 24-én délután fél 6 óra-
kor a „Pannónia” nagytermében hang-
versenyt tart, amelyen dr. Wallerstein
Bódog egyesületi elnök mond megnyitót,
Böhm Emil elnök méltatja Goldmark mű-
ködését. Közreműködnek még az egyesü-
let ének- és zenekara, Wiesenberg Klári,
dr. Wallerstein József, Lang György,
Menyász László, Wallerstein Pál, Biró
Malvin, dr. Havliné Kaszírer Rózsi, Man-
gold Rezső.

— **A szekszárdi Talmud-Tóra Egye-
sület** február 10-én kultúrestélyt rende-
zett. Dr. Rubinstein Mátyás főrabbi meg-
nyitó szavai után Müller László gépész-
mérnök tartott felolvasást „Zsidók a ma-
gyar irodalomban” címen. Részletesen
megráջolva a kiegészítől a világhábo-
ruig terjedő korszak társadalmi és kultú-
rális viszonyait, ismertette Kiss József
és Ignotus miszióját, a Hét és a Nyugat
megalakulása, a kö-filótt felsorakozó két
írógenerációnak az irodalomba való be-
vezetése s elismertetése körül. A nagy-
sikerű előadás után Pál Béláné adta elő
igen hatásosan Bányai Szerenádját és
Wieniawsky: Kniawiak c. darabját,
Szabó Gyuláné muzikális zongorakísére-
tével, nagy tetszést aratva, melyet rá-
dással köszönt meg. Gáspár Miklós, a
kereskedelmi iskola tehetséges szavalója
Kiss József: Rabasszony című költemé-
nyét adta elő szép sikerrel, majd Steiner
Sári, Schuber: Impromptu-jének és Men-
delsohn: Dal szöveg nélkül című darab-
jának művészi interpretációjával tünt ki.
Befejezésül Hirschfeld Mariska, Frug: A
serleg című költeményét adta elő igen
szépen.

— **A „Hanna” Gyermekvédelmi Egye-
sület** jótékonycélú teadélután rendezett
a budapesti orthodox hitközség díszter-
mében. A teadélután sikere az óbudai
Freudiger Fülöpné elnökasszony vezetése
alatt működő helybizottság érdeme.

— **A budai zsidó főiskolai Ifjúság
bálja.** A Budai Zsidó Főiskolai Ifjúság ki-
lencedik bálját febr. 23-án rendezti meg
a Budai Vigadó összes termeiben. A bál
jelszava: „Mosollyal a könnyekért!” és e
jelszó valóra is váltja az a hatalmas és
igyekező rendezői gárda, amelynek nagy-
szabású munkája teszi lehetővé, hogy
a numerus clausus áldozatai, a külföldön
nyomorgó zsidó főiskolai hallgatók e bál
jövendelméből folytathassák tanulmányai-
kat. Az ugyancsak a bál jövendelméből
fenntartott Budai Technikus Menza pe-
dig néhány tál meleg ételt juttathat az
arra rászoruló zsidó halgatóknak. A bál
a budapesti zsidó társadalom hagyomá-
nyos elite öszejøvetelével vált, amelynek
fővédnökségét ez évben báró csepeli
Weiss Alfonz vállalta. A vígadni vágyó
fiatalság és bálon mindent megtalál, ami
egy bál éjszakát felejtethetlenné tesz és
a kellemesen eltöltött éj után azzal a
felemelő tudattal térhet haza, hogy e mo-
sollyal teli vígasság sok szenvedő köny-
nyét törli le.

— **A Józsefvárosi Izr. Nőegylet** és a
Józsefvárosi Izr. Ifjak Köre vasárnap
este a Goldmark-teremben Aggok Szere-
tetothona javára rendkívül sikerült mű-
vészetet rendezett. Dr. Riegler Tibor
érdemes megnyitójában ismertette a zsidó
ifjúság célkitűzéseit. Nagy sikerrel mű-
ködték köze a műsorban K. Zahler Erzsi,
Kelen Dóra, Vass Évi, Fisch Ann, Un-
gár Bözsi, Zöld Klári, Bárkány Mária,
Klein Ági, Bárkány László, dr. Popper
Béla, Biró József, Farnadi Edit, M. Nosztzy
Elza, dr. Kovács Lóránt.

— **A nagyváradai Sász-Chevre** Ádár
7-én tartotta tisztújító közgyűlését Ull-
mann Ábrahám elnök vezetésével, aki
megindultan emlékezett meg elődjének,
néhai Strasser Ignácnak érdemeiről. Dr.
Brül Sándor az elhunyt elnök és az el-
hunyt rabbi: Pollák Jesajás emlékét
idézte fel, majd egyhangulag hozzájárult
a közgyűlés az előterjesztett zárszáma-
dához és költségelöirányzathoz. Ezután
megejtették a tisztújítást 3 évi időtar-
tamra. Elnök lett egyhangulag: Klein
Dávid, alelnök: Weisz Farkas, pénztár-
os Spitzer Norbert, ellenőr: Ullmann
Géza, gondnokok: Grosz Hermann és
Lebovits Adolf, könyvtáros: Steiner
Dávid, titkár: Schenk Jedidjah. Ugyan-
csak egyhangulag választották meg a
választmány és a számvizsgáló bizottság
tagjait is, majd küldöttség hozta az új el-
nököt a közgyűlésbe és Lebovits Hugó
választottbírósi elnök átadta neki az
egyesület pecsétjét. Klein Dávid meg-
hatva mondott köszönetet s indítványára
a közgyűlés hálás köszönetet mondott
Ullmann Ábrahám lelépő elnöknek tevé-
kenységéért.

— A Chinuch Neorim orth. templomegyesület szombaton este rendkívüli szellemi színvonalon álló vallásos estélyt szijum-ot rendezett a budapesti orth. hitközség Kertész utca 33. sz. alatti iskolaházában abból az alkalomból, hogy a templomegyesület fennállásának ötvenedik és rabbija működésének harmincadik évfordulóját üli. Az egyesület illusztris elnöke, dr. Pollacsek Elemér orvostanár melegen méltatta Herskovics József rabbi három évtizedes tevékenységét és büszkén mutatott rá arra a miszsióra, melyet a Chinuch Neorim félszázadon keresztül eredményesen teljesített. Üdvözölte az orth. anyahitközség nagytekinthető elnökét, óbudaí Freudiger Ábrahámot is, majd Herskovics József rabbi fejezte be a Bóvó-bászró és a Szánhedrin traktátusokat. Százhusz teritékes bankett következett, amelyen Taglicht Jakab köszöntötte a jubiláns rabbit, megköszönte értékes munkáját és a templomegyesület tagjai elismerésének jeléül ezüst menórát nyújtott át neki. Herskovics rabbi általános figyelem közben méltatta azt a mélyreható hivatást, amelyet a Chinuch Neorim 50 éven át végzett, megköszönte a hitközség támogatását, a vezérek bizalmát, amellyel lehetővé tették, hogy az egyesület követhesse hármasság célját: Tóra, Ávoda, Gemilusz Chászódím. A jótékony legutóbbi megnyilvánulása volt, hogy a chanukkakor 50 gyermeket ruházott fel az egyesület. Óbudaí Freudiger Ábrahám kormányfőtanácsos, hitk. elnök melegen üdvözölte a jubiláló egyesületet s rabbiját és örömeinek adott kifejezést, hogy az anyahitközség hajlékában köszönheti őket. Schreiber Dávid, a nagytekinthető talmudtudós mondott ezután egy óra hosszat feszült figyelem közben nagyhatású szónoklatot. Kiemelte a Hedrin-traktátus fontosabb megállapításait és irányt szabott a konzervatív zsidóságnak legközelebbi céljai tekintetében. A vallásosság fejlesztésében és erősítésében türelmet ajánlott, hogy a kevésbé jámborokat is megnyerhessük az igaz istenfélelemnek. Lelkes tapssal köszönték meg a jelenvoltak a szónoklatot, végül dr.

Megjelent

Lakos Alfréd szenzációs

Mordechaj diadalmenete

eredeti festményének 22x50 cm. méretű reprodukciója.

Ára: Keretel 7 pengő

Megrendelhető a művész címén:
Budapest, VI, Lehel utca 14.

Kitűnő purimi ajándék!

Minden csak hozzád vezet

*Minden csak Hozzád vezet.
Háborgó emberségemet
s lázbeleg vergődésemet
csitítja a Te kegyelmed.*

*Csillagszirmok sóhajára
gátat tör a lelkem árja
s fehér galambként száll, turbékol, dalol,
Feléd, ahol az üdösség honol,
mert minden csak hozzád vezet.*

*Te vagy Életem nagy álmódja,
harmatod mákonyoz s csengőszóra
kering bennem a vér, mint nedv a fában,
Te vagy a napfényben, csókban, virágban
a muzsika, szent hév, örök vallomás,
oltárterítőn fény, véremben a láz,
szivem ékessége, lelkem békessége,
lelki szememnek szent gyönyörűsége —
és minden csak Hozzád vezet.*

*Hurcoljanak máglyára, kinozzanak halálra,
kerüljön rabtobtem ebek harmincadjára,
minden csak Hozzád vezet.*

*S ha mindenkielhágy: csak Te maradsz velem,
Létem erője, lelkem terelője,
a siron túl is, szerelmes Istenem.*

Lakos András

Deutsch Adolf igazgató az iskolaszék nevében köszöntötte az egyesületet és papját, mire a sikerült szijum éjféli után véget ért.

— Tízéves a munkácsi zsidó gimnázium. A munkácsi zsidó gimnázium most ünepelte megalapításának tizedik évfordulóját. Amíg az első évben 46, most 315 tanulója van. Eddig hatvanegyen tettek az intézetben érettségit. Ezek közül 26-an tanári, hittan, jogi pályára mentek. Négyen közülük a jeruzsálemi egyetemen tanulnak, míg a többiek technikai és orvosi pályát választották. Az intézet igazgatója Dr. Chajim Kugel.

— A paksi orth. hitközség tisztújító közgyűlésén elnökké: Steiner Gyulát, választották, alelnökké: Revitz Sándort, pénztárossá: Aush Zsigmondot, gondnokká: Aush Józsefet és Montag Bernátot.

— Barmicva. Diósi Jenőnek, a budai izr. hitközség érdemes főjegyzőjének és nejének 13 éves Sándor fiát március 2-án délelőtt 10 órakor az Öntőház utcai budai főtemplom szombat délelőtti muzsai-isten-tisztelete keretében avatják fel a zsidó élet közösségébe. (Gratuláció: II. Fő utca 12. I. 8.)

— A pécsi Talmud Tóra Egylet i. hó 10-én tartotta rendes évi közgyűlését János Engel Róbert dr. elnökletével. Megnyitó beszédében utalt az egylet értékes kultúrtejesítményeire, rendezett pénzügyi helyzetére, melyek az intézmény életrevalóságát fényesen igazolják. Kegyeletes megemlékezést szentelt a múlt évben elhunyt egyleti alapító és rendes tagoknak,

kik közbecsülést szereztek a felekezetnek. A közgyűlés felállással hódolt a megboldogultak emlékének. Az egylet múltjára jelenére és jövőjére kiterjedő megnyitót a közgyűlés nagy tetszéssel fogadta. Weisz Gábor főtitkár Maimonides Mózes születésének 800. évfordulója alkalmából ismertette ezen nagy bölcselő és törvény kodifikátor élete művét. Előadása kapcsán dr. Wallerstein Zoltán főrabbi rámutatott a nagy hatásra, amelyet Maimonides művei a későbbi idők legnagyobb bölcselőire tettek. A folytatólagos tárgyalások során a közgyűlés tudomásulvette az egyleti adminisztrációról szóló összes jelentéseket.

Az idegenvezető

A párisi „Németországi menekültek felségélyezésére alakult nemzeti bizottság”-ot a napokban felkereste egy német úr, aki azzal a kérelemmel fordult a bizottsághoz, adjanak melléje egy menekültet, aki őt párisi tartózkodása alatt kalauzolná. A kérelmet a bizottság természetesen megfelelő tartózkodással fogadta, mire német úr azzal ismételt meg kívánságát, hogy ő nem kíváncsi kalauzának sem nevére, sem címére. Végül is megszólított egy, a bizottság várótermében tartózkodó fiatalembert, aki rábeszélésére vállalta a ciceróné szerepét.

A menekült fiatalember csekután napokon át járta honfitársával Páris utcáit és mutogatta a látványokat. Ezért naponta megfelelő honoráriumot részesült. Elutazása napján pedig a német úr igen jelentős külön honoráriumot nyújtott át honfitársának egy névjegy kíséretében, amelyen a következő szavak állottak:

— „Nem minden német fogadja el Hitler antiszemita tanait.”

Es az a kivétel, mely megerősíti a szabályt.

PURIM ÖRÖMEIT

növeli, háztartási gondjait csökkentheti, ha megrendeli

A ZSIDÓ HÁZIASSZONY KÖNYVE

köser szakácskönyvet, amely tartalmazza a háztartás összes tudnivalóit, közel 100 kitűnő ételreceptet, cukor, vese és gyomorbetegék diétáját stb. **legalkalmasabb purimi ajándék.**

Ára: 4-80

Megrendelhető: **Ábrahám** nyomda Kécskemét.

Krochmal Ábrahám hegelianizmusa

Nachman Krochmal születésének 150-ik évfordulójára

A tudomány és irodalom történetében a ritkaságok közé tartozik, hogy egy híres költő vagy filozófus fia az apja nyomdokait kövesse. Az irodalomtörténetből ismerjük Dumas Père és Dumas Fils hasonértékű kvalitásait. A filozófiatörténelem Johann Gottlieb Fichte és fia J. H. (Fichtét, Wilhelm Wundt és fiát, Max Wundtot tárgyalja. A zsidó filozófiatörténelemből ismerjük Jakob Guttmann és fia Julius Guttmann filozófiatörténészeket. Nachman Krochmalt egy előbbi cikkben szóaltattuk meg és a következőkben fiáról, Ábrahám Krochmalról van szó.

Krochmal Ábrahám hegelianus volt, de nem abban az értelemben, mintha Hegel tanait a bibliára vagy a talmudra alkalmazta volna. Krochmal ugyanis nem utánozta Héglert és nem alkalmazta sem a bibliára, sem a talmudra. Csupán azt akarta kimutatni, hogy a hegeli triadikus módszer nem új, mert a biblia és a talmud már régen ismerte és alkalmazta. Így pl. a Genézis első fejezetének ötödik mondatát (nap, éjjel, nap.) Héglert tézis, antitézis, szintézis tanával azonosítja. Hegel filozófiájának alaptételeit, amely szerint a lét lényege az ellentét, Krochmal Ábrahám Samai

és Hillél kontraverzálájában és talmudi pilpulisztikus — dialektikus kérdés — és ellenkérdéseiben véli megtalálni. — Krochmal Ábrahám szeretett párhuzamot vonni egyrészt a tanaiták és Amórák és másrészt a régi és újabb filozófusok között. Így pl. (egy esz aforizmák alapján) R. Akiba Schopenhauerrel, Nahardeai Samuelt Schleierbacherrel, Ben Somát Spinózával, Ben Azajt Kanttal stb. hasonlította össze és a „tíz mondással...” kezdetű misnát pedig Arisztotelesz tíz kategóriáival hozza kapcsolatba.

Filozófiatörténeti kutatásai mellett Krochmal filozófiai rendszertani problémákat is feszegetett. Kritika tárgyává teszi Descartes cogito ergo sum-ját, Kant Ding an sich-ját, az Istenbizonyítékokat, az igazság, szabadság, szépség fogalmát, stb. és lelkesedéssel kiált fel: „19. sz. filozófusai és teológusai, menjetek Mózes iskolájába!” — Részletekbe itt sem bocsájtkozhatunk és mint Nachman Krochmalról szóló cikkünk, úgy fiáról, Ábrahám Krochmalról szóló fejtegetésünk is csak a megemlékezés kegyeletes megnyilvánulása akar lenni.

Dr. Grózinger M. József

nak minden terhe. Ugyan, ugyan! Az Iroda az elmúlt évben 4000 ügyet intézett el. És mindezt az alelnök ur egymaga ökmüllalta ki, beleette magát — persze ismét csak önmaga — a régi fóliásokba, aktákba, státutumokba, jogszokásokba, közigazgatási és felekezeti politikai irányelvekbe, megstilizálta, átnézte, iktatta, kiadta, póstára tette! Óriási teljesítmény! Gratulálunk! Ezekután tényleg kárhoztatjuk a rossz nyelveket, melyek azt mondják, hogy túlnyomóan mégsem az országos irodai, hanem a budai érdemeit méltatták azon vacsorán. És ha már mégis így látták jónak, miért dicsérték Budáért pont a pestieket? Először is az állítólagos ötszáz jelenlevőtől, alig voltak 100-an budaiak, a többiek Pestről zárandokoltak át. Másodszor pedig néhány vezető budai asszal cáfolat rá a jelenlevőkről szóló tudósításra, hogy vagy nem volt jelen (mint pl. Biró Géza min. tanácsos, a budai Chebra elnöke), vagy hangsúlyozottan kijelentették, hogy függetlenül minden budai hitközségi politikától kizárólag, mint jóbarátok, személyes érdeklődésből jelentek meg (mint például a budai nőegyletből is!) Miért jelentené tehát ez azt, hogy Buda zsidósága immár befutott a lemondott alelnök utcájába?! S miért is futna be a — zsákutcába?!

Kérdés-Felelet

Hegedüs Lóránt dr.

ny. pénzügyminiszter:
„Maradj jó zsidó...!”

— Azt hallottuk, hogy Kegyelmes Úr Fehér Miksának, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatójának temetésén bizonyos vonatkozásban, a kommun utáni időkkkel kapcsolatban foglalkozott a kikeresztelkedés kérdésével?

— Ez szóról-szóra igaz. A beszédnek ez a része így szól:

„Mikorjött a háború után az emberi szenvedélyek rettentő felfordulása és a pokol megindult, hogy aggódott ez a Fehér Miksa ezért a nagy intézetért, melyben annyi munkája volt és melyet oly hűséggel szolgált. És e hűsége, tántoríthatatlansága egyszer még nagyobb próbára tétetett. Megállt ijedten, mint a sebzett őz és szemembe nézve kérdezte:

— Igaz az, hogy meg kell változtatni a hitemet is...?

Szemembe nézett a kérdésnél és mikor azt feleltem: maradj jó zsidó és jó barát — meleg könnyel telt meg a szeme és magához szorított azzal a szerénységgel és jóssággal, melyről előbb búcsúzó beszédem már hangot adott...”

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy bennünket is igen kellemesen érintett az Orsz. Iroda elnökének a budai Vigadóban a múlt héten tartott születésnapján vacsorán mondott beszéde. „Aki a közéletben szerepet vállal, — mondotta — annak arra is el kell készülnie lennie, hogy sokszor szembe találja magát súlyos kritikával és aki a tapsot szereti, annak tudnia kell a kritikát is elkísérni.” Arany-szavak és mi örvendünk legjobban, ha a szónak a vacsora után másnap reggelre kelve, nem felejtette volna el beszédének ezt a megszülelésre méltó, gyönyörű passzusát...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy felekezeti életünk felelős vezető lényező a fenti nyilatkozat ellenére sem lelkesednek tulságosan egy ellenzéki lapért. Például a „Zsidó Élet”-ért. És mégis erősen foglalkoztatja — mint, hírlík — fantáziájukat. Találgatják, számlálgatják, ugyan hány példányban is jelenünk meg. S valahogy kitalálták önmaguk vizsgatására és megnyugtatóására — vagy talán inkább mégis valamilyen érdekelt

hely sietett előre megfontolt szándékkal őket ilyen irányban felvilágosítani, — hogy alig néhány száz példányunk forog a nagy zsidó nyilvánosságban. Érdekes, nagyon érdekes a fantáziának ez a kicsinyítő fajtája. A lélektan tud róla! Ott magyarászák úgy, hogy a félelemtől, de főképpen a rosszelkiismerettől nyugtalanított fantázia vagy erősen nagyít, vagy betegesen kicsinyít. Ime, ez az eset! Vajjon meggyógyulna-e az ilyen beteg fantázia, ha ökmányokkal igazolnók, hogy lelki és testi szemeik egyaránt nagyon rosszul látnak messzire, mert a számok végén nem látják vagy nem akarják meglátni az összes nullákat...

TAGADJÁK, DE IGAZ,

hogy a budai Vigadó vacsorájának vezérszónokát egy régi magyar költemény is inspirálta: a „Rákosi szántó dala.” Így lett a szónoki remekműből a „budai Szántó dala.” Még pedig valódi panegirikus dicsőítő dala. Hát szó, ami szó: mi is rokonszenves, kitünő és tehetséges embernek tartjuk az ünnepeltet, aki fél-méltán fordul szükebb barátainak együttlérése. Nem is szorult rá, hogy azzal dicsérvéjk, hogy kizárólag az ő vállaira nehezedik az Orsz. Iroda adminisztrációjá-

Nem Pest ellen!

A zsidó közélet most aktuális nagy kérdéseinek megvitatása közben gyakran halljuk azt az érvet, hogy az új statutum-tervezet csakugyan nagyban növeli a multhoz képest egyes középponti vezető tényezők s konkrétan a pesti hitközség vezetőségének hatáskörét, azonban ez teljesen jogosult: hisz a pesti hitközség foglalja magában az ország kongresszusi zsidóságának több mint felét, intézményei pedig úgy kulturális, mint szociális téren egészen egyedülállók. Ez intézmények erősítése igazolná ugyanezen fellegök szerint azt a törekvést is, mely a budai hitközséget gazdasági együttműködés, vagy teljes egyesülés formájában közös célok szolgálatára a pestivel foglalná össze.

Ezt az érvelést mi a felekezet egyetemes érdekének szem előtt tartásával nem tehetjük magunkévá. E megfontolásunkban azonban nem vezet semmiféle leki-csinylés a pesti hitközség, vagy annak valóban nagyszabású intézményei ellen. Sohasem tagadtuk, hogy a magyar zsidóság kulturális értékei és emberbaráti intézményei túlnyomórésztben a fővárosi zsidóság alkotásai s hogy ezek az alkotások a pesti hitközség régi, kiváló vezetőinek elgondolásai és önfeláldozó munkája nyomán jöttek létre. Ha tehát rámutatunk fenti gyakran hangoztatott elgondolás belső hibáira ezt korántsem a pesti hitközség iránti ellenszenvből, vagy a megbecsülés hiányából tesszük. Egyszerűen nem tudjuk belátni, miért kell egy hatalmas és értékes hitközség vezetőségére oly feladatokat ruházni, melyek természetes rendeltetésével nem vágnak össze. Itt mindenképp előtt azokra az országos jellegű vezető funkciókra gondolunk, melyeket a statutum elgondolása a pesti hitközség elnökére ruház. Ez elgondolás szerint az összes újonnan szervezendő vagy átszervezendő országos jellegű vezető funkciók, amilyen az országos Képviselő, az Országos Tanács és az Országos Iroda elnöksége, szinte maguktól a budapesti községkerület elnökére szállanak, aki viszont a statutum szerint azonos lehet a pesti hitközség elnökével. Nem feltétlenül azonos ugyan vele, de ha ez a szándéka meg van, a pesti hitközség segítségével feltétlenül keresztülviheti; az pedig nem szorul bővebb bizonyításra, hogy a pesti hitközség jelenlegi vezetőségének ez a szándéka igenis megvan.

Éppen ezt szeretik igazolni a pesti hitközség fokozott teljesítményeivel és nagyobb alkotásaival. Azonban nem látjuk be, hogy ezek mennyiben függenek össze országos jellegű feladatok megol-

dásával. Ha a pesti hitközség az újonnan létesítendő országos szervezetben az új statutumok szerint fokozott áldozatokat és feladatokat vállalna magára a vidék küzködő zsidó felekezeti életének fölszorgatására, úgy természetesnek találjuk, hogy az országos felekezeti élet vezetésében is döntő részt követel magának. Ez az eset azonban egyáltalán nem áll fenn. Sem az adómegosztásra, sem az országos jellegű intézmények fenntartására vonatkozó új intézkedések nem oly természetiek, hogy azokból a pesti hitközségnek fokozottabb teher vállalására lehetne következtetni. Ellenkezőleg: az adómegosztás tekintetében az a helyzet, hogy azok az adózók, akiknek Pesten kívül, vagy Pesten kívül is van lakásuk s akik eddig a Pesten kívüli lakóhelyükhöz tartozó hitközségekben adózhattak, most adójukat megosztani kénytelenek; elenyésző azon adózók száma, akik csak Pesten bírván lakással, de másutt is kereső foglalkozást űzve, eddigi pesti adójuk egy részét — s ezt is a részesező hitközségek költségtetésének arányában — más községnek fogják leadni. Ugyanez a helyzet az országos intézmények fenntartása terén, ezek eddig, éppen mert Pesten vannak túlnyomórészt csak a pesti hitközség támogatását élvezték; az új statutum szerint fenntartásukhoz most a vidék is hozzá fog járulni. Ilyenformán a régi állapothoz képest az új statutum annyit jelent, hogy a vidék zsidósága fog részt vállalni oly kötelezettségek teljesítésében, melyek eddig kizárólag a pesti hitközséget terhelték. Ez ellen természetesen senkinek nem lehet kifogása, sőt feltétlenül helyes a testvéri összefogás gyakorlati megvalósítása. De, ha a statutumok a teher vállalás megosztása tekintetében a multhoz képest a Pesten kívüli községekre több terhet raknak, nem látjuk be, mi igazolja azt, hogy ugyanakkor a pesti hitközség vezetőségének hatáskörét országos ügyekben szinte határtalanul kitágítják. Akaratlanul is fölmerül az a lehetőség, hogy egyes teherbíróbb nem-pesti községekkel különösen Budával szemben ez a kitágított hatáskör egyenesen a tehermegosztás befolyásolásának politikai eszközévé lehet.

Ezért nem a pesti zsidóságnak esodálatra méltó áldozatkészsége iránti ridegség vagy bizalmatlanság az oka, hogy nem tesszük magunkévá a „központi vezetőség”, a hatalom-összpontosítás elgondolásait, melyek az új statutum-tervezetben oly feltűnő módon jutnak kifejezésre. Azt azonban Pest zsidóságának is be kell látnia, hogy a vidék zsidóságának egészséges ítélete s a vidék és Pest közötti harmónikus együttműködés úgy a fővárosnak, mint a vidéknek közös érdeke.

Élet és halál

A fogány császár halálbüntetés terhe alatt tiltotta meg a zsidóknak, hogy a szentírás tanulmányozásával foglalkozzanak. Sokan akadtak, akik félelmükben nem merték többet a szent könyveket kezükbe venni, még többen, akik nem vettek tudomást a parancsról. Inkább az életüktől váltak meg, mint azoktól a szent hagyományoktól, melyeknek tisztelvényben őseik éltek és haltak. És akadtak bátor tanítók, akik a nyilvános iskolákban is folytatták a szentírás magyarázatát és tanítását.

Ezeknek a hősöknek sorába tartozott Rabbi Akiba is. Amikor éppen távozott az iskolából, az utcán hozzálépett egy régi tisztelője és tanítványa, Papus, akit okos és megdöntött embernek ismert mindenki és reszketve kérdezte tőle:

— *Miért cselekszsz a tilalom ellenére? Miért nem gondolsz életedre és hagyod a törvény tanítását?*

— *És te vagy az az ember — válaszolta a rabbi, — akit bölcsességeért tisztelnek? Hiszen a te bölcsességed csak oktalanság. Hallgass rám, egy mesét mondok el neked, amiből megítélheted tanácsod értékét.*

— *Egyszer a róka a víz partján sétált és látta, mint ficáncolnak fel, s alá víz szökkenéssel a halak. És látta, amint a halász kiveti hálóját és a ficáncoló halak egymásután kerülnek a szomorú börtönbe.*

— *Miért vagytok ilyen ügyetlenek? — szólt a halakhoz. — Nem látjátok, hogy az életeteket a vízben állandó veszély fenyegeti? Miért nem jöttök ki a szárazra, ahol békében élhetnétek egymás mellett és benneteket sem fenyegetné a háló réme?*

— *És te vagy az az állat, melyet a legravaszabbnak hisznek az emberek?... — nevettek ki a rókát a halak. — Hát nem tudod, hogy hiába állandó a veszély, hiába leselkedik a háló, mégis a víz a mi életelemünk és ha a vízben félelemben is élünk, a szárazföldön biztosan elfusztulnánk.*

— *Látod Papus — fejezte be meséjét a rabbi, — ily eleme a mi életünknek a Törvény. És te mégis azt akard, hogy elhagyjam azt, ami számomra az élet? Inkább a halált, mint az ilyen életet...*

Ha fájós lábaid gyógyítani akarja, én elegáns cipőben akar járni, akkor cipőt **NAGY S.** modern ortopéd-cipésznel készíttesse: **Muzeum-körút 11** Gr. Károlyi u. old. Thivó 86-168

Paula néni meghalt

Budapest szegényeinek szeretettel övezett Paula nénije hetvennégy éves korában meghalt. Haláltokozó betegségét jótékonykodása közben szerezte. Meghalotta, hogy egyik szegény rokona influenza megbetegedett és elhagyatottan, minden segítség nélkül, fekszik szegényes otthonában. Felkereste, két napig el sem mozdult ágya mellől. Mikor hazament már magas láz győrtte. Megkapta ápolója betegségét és meghalt.

Paula néni teljes neve Vázsonyi Paula volt. Huga Vázsonyi Vilmosnak a néhai nagy igazságügyi miniszternek és Vázsonyi Jenőnek a MÁV nyugalmazott elnöki igazgatójának. Élete csupa megható önfeláldozás. Fiatalon férjhez ment, gyermeke született, aki néhány hetes korában meghalt. Ez a csapás megrendítette. Házassága különben sem volt boldog, viszatért szülei házába. Nem sokkal később édesanyja súlyosan megbetegedett. A Vázsonyiak édesanyja huszonöt éven keresztül toloszéken ült mozdulatlanul. A huszonöt év alatt leánya, a most meghalt Paula, példát nem ismerő önfeláldozással ápolta. Anya és leánya szerepet cseréltek. A leányból lett a gondoskodó anya, aki gyermeki tehetetlenségben szenvedő betegének minden gondolatát elleste.

Paula néni fiatalsága édesanyja ápolásában telt el. Vérévé vált a betegápolás. Nem volt a családban senki, akit betegségében nem Paula néni ápolt volna. Nem volt gazdag asszony, gondtalanságnak sem örvendhetett, mégis jótékonykodott. Ahol nyomort, szegénységet látott, ott termett, hogy segítséget nyújthasson. A gazdag házakba látogatott el és az itt szerzett anyagiakból enyhítette mások nyomorát.

Testvérein a legnagyobb szeretettel csüngött és azok is versenyeztek egymással, hogy Paula néni életét meg-aranyozzák. A jólelkű teremtésnek nem voltak igényei, legfeljebb anyai, hogy bocsássanak rendelkezésére pénzt, hogy szegényein segíthessen. Ezt mindenkor meg is kapta.

Életének minden öröme szegényeken való segítség volt. Szenvédéllyel és őszinte hittel tette ezt. Isten megadta végtelen kegyelmében, hogy sok jót cselekedhetett.

Szeretetteljes barátság fűzte Frankl Adolf felsőházi tag, az Országos Központi Iroda nagytekintélyű díszelnökéhez is, akinek családjában otthon érezte magát. És életének utolsó öröme volt, mikor megérhette, hogy felejtethetetlen emlékü testvérének, Vázsonyi Vilmosnak méltó fiát; Vázsonyi Jánost, apja képviselői örökebe ültette a terézvárosi hívek hála és bizalma...

A nagy császár kicsiny leánya

Nem lesz addig rend és nyugalom a birodalomban, amíg zsidók laknak határainkon belül, — mondta a hatalmas császár, majd hozzátette:

— A zsidók megméltelyezik a kutakat, kutyahúst esznek, keresztény gyermekek vérért isszák, megfontják a lányokat, asszonyokat és megbénítják a harcosok szívét. A zsidó mind bűbájós, férfiai mind boszorkánymester, asszonya mind boszorkány! az én birodalomban zsidók nem maradhatnak!

— Parancsodra, felséges császár, kiadtuk a rendeletet, hogy a zsidók vagy megtérnek az igaz hitre, vagy elpusztítandók a birodalom területéről!

Ezt már a nagy hírvérvény, a császár parancsainak végrehajtója, Constantius mondta. Amit Bölcs Leónak, a görög-római birodalom császáriának a gyerekei kitervelt, azt Constantius hajtotta végre: ő volt a kéz, a császár volt az agy. A császár, akit már saját korában a „Bölcs” jelzővel tüntetett ki a közvélemény és nem méltatlanul, mert tudása nagy volt, igazságszó volt az ítéletben és mérsékelt a vakbuzgó igaztalanságban.

A császár a szíriai püspök felé fordult, ki lehajtott fővel állt a trónja mellett:

— Meg vagy elégedve, Hilarius?

— Felséges császárom, engem az egyház és a birodalom érdeke vezetett, mikor rámutattam arra, hogy kik azok, akik téged és birodalmadat romlásba kergetnek. Ha az alávaló zsidók elpusztulnak az országból, birodalmadat veszély többé nem fenyegeti. Az ellenség, amely határaidat fenyegette, a bulgárok és a hungarok nincsenek többé. Csak itt belül a birodalom szívében van még ellenség, amelyet mindenáron meg kell semmisíteni. Tedd meg, ó császár, és híred, neved végzetlen lesz, örökkön-örökké tartó.

— Úgy legyen, — mondta a császár és elbocsátotta szolgáit.

A nagy birodalom egyik sarkától a másikig hallatszott a sírás és jajveszekelés. A császári biztosok tömegesen kapták a halálos ítéleteket és a megrémített, pusztulásra ítélt zsidóság panaszló szóval fordult az Egek Urához:

— Mit vétettünk, Urunk, Istenünk, hogy imigyen sújtasz bennünket?

A gyengébbek megtántorodtak és elhagyták őseik hitét, hogy kegyelmet nyerjenek. Sokan voltak olyanok is, akik színleg hitet változtattak, a valóságban azonban megmaradtak az ősi hit mellett, még többen olyanok, akik inkább voltak készen a halálra és pusztulásra, semmint megtagadják az egy, élő Istent, aki Egyiptomban is megmutatta, hogy nem hagyja el az ő kiválasztott népét. A kis

községek reszkető fejű vénéjei összegyűlekeztek s miközben szent áhitattal folyamodtak az isteni segítségért, biztatták a kétségbeesett kishitűeket. De a biztatás csak kiáltó szó volt a pusztában, mert az események rohanva torlódtak, gomolyogva közeledtek, mint a fekete fellegek, melyek vést és vihart hoztak.

— Hallottátok? — rebegte suttogva a kerkuszi Jehuda.

— Mit, mi történt — kérdezték a becses, lázasan csillogó szemek, amelyek remegve lestek minden legkisebb híradást.

— Őt hitközségünket halálra ítélték. Publius, a császári biztos kiadta a parancsot, hogy zsidó elevenen nem maradhat meg a kerületben.

Nem jött egészen váratlanul a hír, mégis, most, hogy itt volt a bizonyosság, a szörnyű döbbenet ereje megdermesztette a szíveket.

— Hát nincsen már reménység?! Elhagy bennünket a mi Urunk, Istenünk?!

— Pedig a nagy császár udvarában is éltek zsidók, akiket a császár tisztelt és becsült; tudósok voltak, a császár barátai. Ezeknél nem nézte Bölcs Leó a vallást, nem törődött azzal, hogyan tisztelik istenüket, mert ezek kivételes emberek voltak a császár szemében. Értettek a csillagokból való olvasáshoz, ismerték a múlt századok és ezredek titkait, csodálatos verseket írtak és a varázslók ereje lakott bennük. Legalább is ez volt a híruk.

A legkiválóbb ezek között Sefatja volt, a nagy tudású rabbi és orvos, liturgiai költő, akivel szeretett a nagy császár vitatkozni, mert nagyobbnak volt a tudása az összes görög tudósoknál. Ehhez a férfiúhoz jöttek most a riadt hitközségek, hogy segítsen rajtuk, hiszen ő a császár bizalmasa.

De Sefatja sem tudott segíteni. Amikor jelentkezett az udvari ajtónállónál, hogy a császár elé járuljon, az ajtónálló durván ellökte:

— Takarodj, kutya zsidó, mert a lándzsám vasát döföm beléd!

Egyébként sem volt könnyű a császár elé jutni, mert Bölcs Leó a nagy császár visszavonult és éjt-napot egy ágy körül virrasztott. Egy fehér ágy körül, amelynek párnáiról egy még fehérebb arc meredett feléje: a nagy császár egyetlen leányának sápadt orcája.

Sophonra, a császár hajadon leánya beteg volt. Nagy beteg, akinek haján nem tudtak a tudós doktorok segíteni.

Mit ér a hatalom és a dicsőség, mit ér a tudás és a bölcsesség, ha mindezzel nem

Nem Pest ellen!

A zsidó közélet most aktuális nagy kérdéseinek megvitatása közben gyakran halljuk azt az érvet, hogy az új statutum-tervezet csakugyan nagyban növeli a multhoz képest egyes középponti vezető vezetőségének hatáskörét, azonban ez teljesen jogosult: hisz a pesti hitközség foglalja magában az ország kongresszusi zsidóságának több mint felét, intézményei pedig úgy kulturális, mint szociális téren egészen egyedülállók. Ez intézmények erősítése igazolná ugyanezen fel fogás szerint azt a törekvést is, mely a budai hitközséget gazdasági együttműködés, vagy teljes egyesülés formájában közös célok szolgálatára a pestivel foglalná össze.

Ezt az érvelést mi a felekezet egyetemes érdekében szem előtt tartásával nem tehetjük magunkévá. E megfontolásunkban azonban nem vezet semmiféle leki csinylés a pesti hitközség, vagy annak valóban nagyszabású intézményei ellen. Sohasem tagadtuk, hogy a magyar zsidóság kulturális értékei és emberbaráti intézményei túlnyomórésztben a fővárosi zsidóság alkotásai s hogy ezek az alkotások a pesti hitközség régi, kiváló vezetőinek elgondolásai és önfeláldozó munkája nyomán jöttek létre. Ha tehát rámutatunk fenti gyakran hangoztatott elgondolás belső hibáira ezt korántsem a pesti hitközség iránti ellenszenvből, vagy a megbecsülés hiányából tesszük. Egyszerűen nem tudjuk belátni, miért kell egy hatalmas és értékes hitközség vezetőségére oly feladatokat ruházni, melyek természetes elvégzésével nem vágnak össze. Itt mindenek előtt azokra az országos jellegű vezető funkciókra gondolunk, melyeket a statutum elgondolása a pesti hitközség elnökére ruház. Ez elgondolás szerint az összes újonnan szervezendő vagy átszervezendő országos jellegű vezető funkciók, amilyen az országos Képviselőt, az Országos Tanács és az Országos Iroda elnöksége, szinte maguktól a budapesti községkerület elnökére szállanak, aki viszont a statutum szerint azonos lehet a pesti hitközség elnökével. Nem feltétlenül azonos ugyan vele, de ha ez a szándéka meg van, a pesti hitközség segítségével feltétlenül keresztülviheti; az pedig nem szorul bővebb bizonyításra, hogy a pesti hitközség jelenlegi vezetőségének ez a szándéka igenis megvan.

Éppen ezt szeretik igazolni a pesti hitközség fokozott teljesítményeivel és nagyobb alkotásaival. Azonban nem látjuk be, hogy ezek mennyiben függenek össze országos jellegű feladatok megol-

dásával. Ha a pesti hitközség az újonnan létesítendő országos szervezetben az új statutumok szerint fokozott áldozatokat és feladatokat vállalna magára a vidék kiűködő zsidó felekezeti életének fölsegítésére, úgy természetesen talál- nók, hogy az országos felekezeti élet vezetésében is döntő részt követel magának. Ez az eset azonban egyáltalán nem áll fenn. Sem az adómegosztásra, sem az országos jellegű intézmények fenntartására vonatkozó új intézkedések nem oly természetiek, hogy azokból a pesti hitközségnek fokozottabb teher vállalására lehetne következtetni. Ellenkezőleg: az adómegosztás tekintetében az a helyzet, hogy azok az adózók, akiknek Pesten kívül, vagy Pesten kívül is van lakásuk s akik eddig a Pesten kívüli lakóhelyükhöz tartozó hitközségekben adózhattak, most adójukat megosztani kénytelenek: elenyésző azon adózók száma, akik csak Pesten bírván lakással, de másutt is kereső foglalkozást üzven, eddigi pesti adójuk egy részét — s ezt is a részesedő hitközségek költségvetésének arányában — más községnek fogják leadni. Ugyanez a helyzet az országos intézmények fenntartása terén, ezek eddig, éppen mert Pesten vannak túlnyomórészt csak a pesti hitközség támogatását élvezték; az új statutum szerint fenntartásukhoz most a vidék is hozzá fog járulni. Ilyenformán a régi állapothoz képest az új statutum annyit jelent, hogy a vidék zsidósága fog részt vállalni oly kötelezettségek teljesítésében, melyek eddig kizárólag a pesti hitközséget terhelték. Ez ellen természetesen senkinek nem lehet kifogása, sőt feltétlenül helyes a testvéri összefogás gyakorlati megvalósítása. De, ha a statutumok a teher vállalás megosztása tekintetében a multhoz képest a Pesten kívüli községekre több terhet raknak, nem látjuk be, mi igazolja azt, hogy ugyanakkor a pesti hitközség vezetőségének hatáskörét országos ügyekben szinte hatá- talanul kitágítják. Akaratlanul is föl- merül az a lehetőség, hogy egyes teherbíróbb nem-pesti községekkel különösen Budával szemben ez a kitágított hatáskör egyenesen a tehermegosztás befolyásolá- sának politikai eszközévé lehet.

Ezért nem a pesti zsidóságnak esodá- latra méltó áldozatkészsége iránti rideg- ség vagy bizalmatlanság az oka, hogy nem tesszük magunkévá a „központi vezetőség”, a hatalom-összpontosítás elgondolásait, melyek az új statutum-tervezet- ben oly feltűnő módon jutnak kifejezésre. Azt azonban Pest zsidóságának is be kell látnia, hogy a vidék zsidóságának egész- séges ítélete s a vidék és Pest közötti harmónikus együttműködés úgy a fővá- rosoknak, mint a vidéknek közös érdeke.

Élet és halál

A pogány császár halálbüntetés terhe alatt tiltotta meg a zsidóknak, hogy a szentírás tanulmányozásával foglalkozzanak. Sokan akadtak, akik félelmükben nem merték többet a szent könyveket kezükbe venni, még többen, akik nem vettek tudomást a parancsról. Inkább az életüktől váltak meg, mint azoktól a szent hagyományoktól, melyeknek tisztelőiben őseik éltek és haltak. És akadtak bátor tanítók, akik a nyilvános iskolákban is folytatták a szentírás magyarázatát és tanítását.

Ezeknek a hősöknek sorába tartozott Rabbi Akiba is. Amikor éppen távozott az iskolából, az utcán hozzálépett egy régi tisztelője és tanítványa, Papus, akit okos és meggondolt embernek ismert mindenki és reszketve kérdezte tőle:

— Miért cselekszsz a tilalom ellenére? Miért nem gondolsz életedre és hagyod a törvény tanítását?

— És te vagy az az ember — válaszolta a rabbi, — akit bölcsességeért tisztelnek? Hiszen a te bölcsességed csak oktalanság. Hallgass rám, egy mesét mondok el neked, amiből megítélheted tanácsod értékét.

— Egyszer a róka a víz partján sétált és látta, mint ficáncolnak fel, s alá víz szökkenéssel a halak. És látta, amint a halász kiveti hálóját és a ficáncoló halak egymásután kerülnek a szomorú börtönbe.

— Miért vagytok ilyen ügyetlenek? — szólt a halakhoz. — Nem látjátok, hogy az életeteket a vízben állandó veszély fenyegeti? Miért nem jöttök ki a szárazra, ahol békében élhetnétek egymás mellett és benneteket sem fenyegete a háló réme?

— És te vagy az az állat, melyet a legrazasabbnak hisznek az emberek?... — nevettek ki a rókát a halak. — Hát nem tudod, hogy hiába állandó a veszély, hiába leselkedik a háló, mégis a víz a mi életelemünk és ha a vízben félelemben is élünk, a szárazföldön biztosan elpusztulnánk.

— Látod Papus — fejezte be meséjét a rabbi, — ily eleme a mi életünknek a Törvény. És te mégis azt akarod, hogy elhagyjam azt, ami számomra az élet? Inkább a halált, mint az ilyen életet...

Ha fájós lábaid gyógyítani akarja és elegáns cipőben akar járni, akkor cipőt **NAGY S.** modern ortopéd-cipésznel készíttesse **Muzeum-körút 11** (Gr. Károlyi u. old. Tivó 86-1-66)

Paula néni meghalt

Budapest szegényeinek szeretettel övezett Paula nénije hetvennégyéves korában meghalt. Haláltokozó betegségét jótékonykodása közben szerezte. Meghallotta, hogy egyik szegény rokona influenzában megbetegedett és elhagyottan, minden segítség nélkül, fekszik szegényes otthonában. Felkereste, két napig el sem mozdult ágya mellől. Mikor hazament már magas láz gyötörte. Megkapta ápolója betegségét és meghalt.

Paula néni teljes neve Vázsonyi Paula volt. Huga Vázsonyi Vilmosnak a néhai nagy igazságügyminiszternek és Vázsonyi Jenőnek a MÁV nyugalmazott elnök-igazgatójának. Élete csupa megható önfeláldozás. Fiatalon férjhezment, gyermeke született, aki néhány hetes korában meghalt. Ez a csapás megrendítette. Házassága különben sem volt boldog, viztatért szülei házába. Nem sokkal később édesanyja súlyosan megbetegedett. A Vázsonyiak édesanyja huszonöt éven keresztül toloszéken ült mozdulatlanul. A huszonöt év alatt leánya, a most meghalt Paula, példát nem ismerő önfeláldozással ápolta. Anya és leánya szerepet cseréltek. A leányból lett a gondoskodó anya, aki gyermeki tehetetlenségben szenvedő betegének minden gondolatát elleste.

Paula néni fiatalsága édesanyja ápolásában telt el. Vérévé vált a betegápolás. Nem volt a családban senki, akit betegségében nem Paula néni ápolt volna. Nem volt gazdag asszony, gondtalanságnak sem örvendhetett, mégis jótékonykodott. Ahol nyomort, szegénységet látott, ott termelt, hogy segítséget nyújthasson. A gazdag házakba látogatott el és az itt szerzett anyagiakból enyhítette mások nyomorát.

Testvéreinek a legnagyobb szeretettel csüngött és azok is versenyeztek egymással, hogy Paula néni életét megaranyozzák. A jólelkű teremtésnek nem voltak igényei, legfeljebb annyi, hogy bocsássanak rendelkezésére pénzt, hogy szegényein segíthessen. Ezt mindenkor meg is kapta.

Életének minden öröme szegényeken való segítség volt. Szenvedéllyel és őszinte hittel tette ezt. Isten megadta végtelen kegyelmében, hogy sok jót cselekedhetett.

Szeretetteljes barátság fűzte Frankl Adolf felsőházi tag, az Országos Központi Iroda nagytekintélyű díszelnökéhez is, akinek családjában otthon érezte magát. És életének utolsó öröme volt, mikor megérhette, hogy felejthetetlen emlékü testvéreinek, Vázsonyi Vilmosnak méltó fiát; Vázsonyi Jánost, apja képviselői örökeibe illette a terézvárosi hívek hála és bizalma...

A nagy császár kicsiny leánya

Nem lesz addig rend és nyugalom a birodalomban, amíg zsidók laknak határainkon belül, — mondta a hatalmas császár, majd hozzátette:

— A zsidók megmetyélezik a kutakat, kutyahúst esznek, keresztény gyermekek vérért isszák, megförtélik a lányokat, asszonyokat és megbénítják a harcosok szívét. A zsidó mind bűbajos, férfiak mind boszorkánymester, asszonya mind boszorka! az én birodalmamban zsidók nem maradhatnak!

— Parancsodra, felséges császár, kiadtuk a rendeletet, hogy a zsidók vagy megtérnek az igaz hitre, vagy elpusztítandók a birodalom területéről!

Ezt már a nagyhírű kegyenc, a császár parancsainak végrehajtója, Constantius mondta. Amit Bölcs Leónak, a görög-római birodalom császárájának agya kitervelt, azt Constantius hajította végre: ő volt a kéz, a császár volt az agy. A császár, akit már saját korában a „Bölcs” jelzővel tüntetett ki a közvélemény és nem méltatlanul, mert tudása nagy volt, igazságos volt az ítéletben és mérsékelt a vakbuzgó igaztalanságban.

A császár a szíriai püspök felé fordult, ki lehajtott fővel állt a trónja mellett:

— Meg vagy elégedve, Hilarius?

— Felsőleges császárom, engem az egyház és a birodalom érdeke vezetett, mikor rámutattam arra, hogy kik azok, akik téged és birodalmadat romlásba kergetnek. Ha az alávaló zsidók elpusztulnak az országból, birodalmadat veszély többé nem fenyegeti. Az ellenség, amely határaidat fenyegette, a bulgárok és a hungarok nincsenek többé. Csak itt belül a birodalom szívében van még ellenség, amelyet mindenáron meg kell semmisíteni. Tedd meg, ó császár, és híred, neved végzetlen lesz, örökkön-örökké tartó.

— Úgy legyen, — mondta a császár és elbocsátotta szolgáit.

A nagy birodalom egyik sarkától a másikig hallatszott a sírás és jajveszekelés. A császári biztosok tömegesen kapták a halálos ítéleteket és a megrémített, pusztulásra ítélt zsidóság panaszló szóval fordult az Egek Urához:

— Mit vétettünk, Urunk, Istenünk, hogy imígyen sújtasz bennünket?

A gyengébbek megtántorodtak és elhagyták őseik hitét, hogy kegyelmet nyerjenek. Sokan voltak olyanok is, akik szintén hitet változtattak, a valóságban azonban megmaradtak az ősi hit mellett, még többen olyanok, akik inkább voltak készen a halálra és pusztulásra, semmint megtagadják az egy, élő Istent, aki Egyiptomban is megmutatta, hogy nem hagyja el az ő kiválasztott népét. A kis

községek reszkető fejű vénéi összegyűlekeztek s miközben szent áhitattal folyamodtak az isteni segítségért, biztatták a kétségbeesett kishitűeket. De a biztatás csak kiáltó szó volt a pusztában, mert az események rohanva torlódtak, gomolyogva közeledtek, mint a fekete fellegek, melyek vést és vihart hoznak.

— Hallottátok? — rebegte suttogva a kerkuszi Jehuda.

— Mit, mi történt — kérdezték a beesett, lázasan csillogó szemek, amelyek remegve lestek minden legkisebb híradást.

— Őt hitközségünket halálra ítélték. Publius, a császári biztos kiadta a parancsot, hogy zsidó elevenen nem maradhat meg a kerületben.

Nem jött egészen váratlanul a hír, mégis, most, hogy itt volt a bizonyosság, a szörnyű döbbenet ereje megdermesztette a szíveket.

— Hát nincsen már reménység?! Elhagy bennünket a mi Urunk, Istenünk?!

— Pedig a nagy császár udvarában is éltek zsidók, akiket a császár tisztelt és becsült; tudósok voltak, a császár barátai. Ezeknél nem nézte Bölcs Leó a vallást, nem törődött azzal, hogyan tisztelik istenüket, mert ezek kivételes emberek voltak a császár szemében. Értettek a csillagokból való olvasáshoz, ismerték elmúlt évszázadok és ezredek titkait, csodálatos verseket írtak és a varázslók ereje lakott bennük. Legalább is ez volt a híruk.

A legkiválóbb ezek között Sefatja volt, a nagy tudású rabbi és orvos, liturgiai költő, akivel szeretett a nagy császár vitatkozni, mert nagyból volt a tudása az összes görög tudósnaknál. Ehhez a férfiúhoz jöttek most a riadt hitközségek, hogy segítsen rajtuk, hiszen ő a császár bizalmasa.

De Sefatja sem tudott segíteni. Amikor jelentkezett az udvari ajtónállónál, hogy a császár elé járuljon, az ajtónálló durván ellökte:

— Takarodj, kutya zsidó, mert a lándzsám vasát döföm beléd!

Egyébként sem volt könnyű a császár elé jutni, mert Bölcs Leó a nagy császár visszavonult és éjt-napot egy ágy körül virrasztott. Egy fehér ágy körül, amelynek párnáiról egy még fehérebb arc meredett feléje: a nagy császár egyetlen leányának sápadt orcája.

Sophonria, a császár hajadon leánya beteg volt. Nagy beteg, akinek baján nem tudtak a tudós doktorok segíteni.

Mit ér a hatalom és a dicsőség, mit ér a tudás és a bölcsesség, ha mindezzel nem

tud segíteni a föld ura egy lázban pihegő kis madárka baján? Mit ér a fény, ragyogás, hiú tudomány, kincs, arany és hatalom?!

Semmit, semmit. A gyönyörű kis Sophronia egyre halványabb lesz, orcája egyre kisebb és kisebb. Csak a szeme, az a csodálatos fényben ragyogó két lámpás, lesz egyre nagyobb és nagyobb. Már olyan nagyok ezek a szemek, hogy nem is mer beléjük nézni a császár: panasz-kodnak, szemrehányást rejtegetnek és a császár szinte hallja, amikor megszólalnak:

— Micsoda atya vagy te és micsoda császár, ha nem tudsz segíteni a te egyetlen kisleányodon, aki úgy szereti az életet és oly nagyon fél a haláltól?!... Hát elhagysz, nem segítesz rajtam, Leó, te nagy, te bölcs, te basileüs, akitől csodákat vár a világ, s aki ahelyett, hogy csodát tenne, most itt ül kiégett, száraz szemmel az én ágyamnál?!

Nem, nincs segítség! Jönnek a tudós doktorok, de hiába jönnek. Ami gyógyító ír van Arábiában, ami csodás balsam terem a messzi Indiákon, ami titkos tudomány van Egyiptom ősi földjén, azt már mind odahozták a beteg kis császárléány nyoszolyájához.

— Mit mondasz Philemon és miért nem segítesz Sulpicius?! — riad a császár szava. És jönnek, jönnek a tudós doktorok a világ minden tájéka felől, de hiába, hiába.

— Hát kutya vagyok én?! — üvölt fel a császár. — Kutya vagyok, hogy én mindenkin segíték, csak rajtam nem segít senki sem?!... Avagy nem vagyok-e én a császár, félvilágnak ura, a legnagyobb birodalomnak legnagyobb fejedelme?!...

És jönnek a papok, a püspökök és a patriarchák, hogy imádkozzanak a beteg császárkisasszony meggyógyulásáért. Zengnek, zúgnak a harangok egész Bizancban, száll a tömjén és mirrha füstje és száz templomban, száz áldozat száll az ég elé. Hiába, hiába.

És ekkor megszólal a szegény kis beteg. A hangját alig érteni, inkább csak a szívével hallja meg az apa a szót, mintsem a fülével:

— Atyám, miért nem jön Sefatja?... Hívjátok Sefatját... Ő meggyógyít engemet.

A császár Hiláriusra néz: igaz, miért nem hívtátok meg Sefatját?

— Sefatja — zsidó! Sefatjának meg kell halnia!

— Kicsi kis leányom, Sefatja gonosz varázsló. Sefatja ellensége a birodalomnak és a császárnak, Sefatja meg fog halni.

— Nem, — suttogta a beteg — nem Sefatja hal meg, én halok meg...

Sápadt orcája kigyulladt a láztól, amikor suttogva lehelte maga elé:

— Ha ő meghal, én is meghalok. Engem csak ő tud meggyógyítani...

Csend van a betegszobában, csak Constantius suttogása hallatszik, amikor a császár fülébe sugja:

— Beteges akaratoskodás... Rá kell hagyni.

Kihírdették a halálos ítéleteket, nem volt több reménység.

Sefatja, a nagy tudós, a bölcs, a császár barátja érezte, hogy nincs segítség. Érezte és mégsem akarta elhinni. Hát lehetséges. Egy Leó, a farkas császár, a nagy, a bölcs, farkasabb legyen a farkasnál?!...

A császári palota előtt ögyelgett. Beszélnie kell a császárral, aztán nem bánja, ha meg is kell halnia. Meg kell mondania a császárnak az igazságot, azt, amit nem lehet elhallgatni.

Nagy volt a sürgés-forgás a palota körül, melyből ő most ki volt tiltva. Egy óvatlan pillanathan mégis sikerült besurrannia és a császár szobájáig eljutni.

— Hol a császár? Hol lehet a császár?

A szolga elmondta, hogy a császár már napok óta beteg leánya ágya mellett virraszt és megmutatta, merre kell mennie. Sefatjia észrevétlenül eljutott a beteg császárléány szobájáig és ott megállt, habozva, bátortalanul, félénken.

És ahogy ott áll tanácstalanul, nyílik a betegszoba ajtaja és kilép rajta — a császár. Arca sápadt, szeme gyűrött, fáradt, szomorú. Nem Sefatját, semmit és senkit se lát, kétségbeesve néz maga elé és gyötörödvé mormolja:

— Sefatját akarja...

— Itt vagyok, császárom!

Leó, a bölcs megdöbbenve hátrál egy pillanatra. Azt hitte víziója van: az a gondolat elevenedik meg előtte, amely már órák óta rágódik rajta. Leánya Sefatját kívánta és most Sefatja itt van. Hátha ezt is megkísérelné? Hátha ez a zsidó segíthet még rajta?!

Hirtelen rögeszmeszerű élességgel ragadja meg az érzés: igen, Sefatja segíteni fog! Isten küldte őt ide, azért, hogy rajta segítsen.

— Te vagy, Sefatja? Jöjj, jöjj, siess, mert különben késő.

És mint valami eszelős, megragadta a zsidó bölcsesét és szinte durván tolja be a leányszobába, ahol a beteg kis madárka, a szegény császár szegény leánya pihog.

— Jöjj, Sefatja, csak te mentheted meg őt! Te meg a te Istened!...

Csoda történt: Sophronia, a császár egyetlen leánya jobban lett. Fiatalsága, életereje, győzedelmeskedett, s nemsokára fel is kelt az ágyból.

— Látod, atyám — mondta a császárléány — megmondtam, hogy Sefatja meggyógyít.

— A zsidó — mormogta Constantius és elfordult, mert nem tudta látni azt a tiszta örömet, amely ennek a névnek emlékére felragyog a leány lelkében.

— Igen, a zsidó — mondja elgondolkozva a császár. — Mondd, Hilarius, mikor végzik ki a zsidókat?

— Holnap, — felelte Hilarius.

Ekkor jött Sefatja, Ruhája gyászos, tekintete bánatos.

— Felséges császár, — kezdte — holnap... holnap...

— Tudom, — mondja a császár — tudom. Menj békével, Sefatja, sem neked, sem népednek hajaszála se görbülni. Te visszaadtad nékem, ami a legdrágább és te lennél az én ellenségem? Te és néped?

Ezzel megölelte a tudóst, elkísérte az ajtóig és elbúcsúzott tőle:

— Köszönöm néked és a te Istenednek, amit értem tettetek. Kicsiny dolog ehhez képest az, amit én tetetek értetek. Béke veled, Sefatja, te derék zsidó!...

Sefatja meghajolt és elment. Szívében öröm volt és a gyászruha mesolygott rajta.

Zsidó történetek

A zsidó belépett a városka egyetlen vendéglőjébe és enni kért. Hatalmas tálon falatka húst tettek eléje.

A zsidó ránézett az aprócska adag húusra és keservesen zokogni kezdett. A vendéglő tulajdonosa odasietett hozzá és érdeklődött, mi az oka szomorúságának.

— Hogyne sírnék — felelte a zsidó, — ha arra kell gondolnom, hogy egy ilyen apó darabka hústért le kellett ölni egy egész marhát.

Két fiatal zsidó, egy kis galíciai faluban elhatározta, hogy istentagadók lesznek. Ennek bizonyítékául a legközelebbi szombaton cigarettázva sétáltak végig a falu utcáin és így jártak üzletéről-üzletre bevásárlásokat eszközölve.

Amikor eközben egy lisztkereskedésbe léptek, a tulajdonos haragosan mutatott az üzlet falán elhelyezett táblára: „Tilos a dohányzás!”

A két zsidó nevetve és büszkén válaszolt:

— De nem a mi számunkra, mert mi szabadgondolkodók vagyunk...!

És büszkén kilejtettek az üzletből.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VILMOS

Springer nyomda VII., Bethlen G. u. 33.